Ը. ՏԱՐԻ 2323 | ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 3 ՍԱՀՄԻ 4384 | 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1891 | 20 ՐԷՊԻՒԼ ԷՎՎԷԼ 1309 | ՇԱԲԱԹ

40 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՂՐԿԵԼՈՒ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան ... 151
» » Վեցամսեայ ... 75
» » Եռամսեայ ... 40
... 56
... 28
Ընդհ. Թուղթ ... Տարեկան Օսմ. Ոսկի 2
Գաւառաց ... Ղրշ. 50

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Արեւելքի ներկայ համարը, բաց ի իւր սովորական նիւթերէն, կը պարունակէ նաև հետեւեալ յօդուածները.

ԱՌ ԱՂՕԹԱՍԷՐՍ — Ց. Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԿՐԵԱՆ
ՎԵՐԵԼՔ Ի ԽԱՉԱՓԱՅՏ (փշրանք մը Սրտածորէն) — ՈՒԽՏԱՒՈՐ
ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ (Օդավարութեան նոր գործիք) — Վ. ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ
ՈՐԲԵՒԱՅՐԻՆ — ԵՐՈՒԱՆԴ
ԱՍՏՐԱ (Գրական վէպ Քարմէն Սիլվայի) Թարգմ. Թ. Թ.
ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ (Նամակներ առ նորապսակ ամուսինս) — ՀԵՐՄԱՆ
ՏԵՂ ՄԸ ՉԵՆՔ ԴՆՄԵՐ (տեսութիւն մը կրթական խնդրոյն վրայ) — ԳԱՍՊԱՐ Գ. ՆԵՄՑԷ
ԱՐԱԳԻԼ ՊԱՀԱՊԱՆ (Նմոյշ մը «Անգիր Դպրութեան» առակներէն)
ԱՍՏԻ ԱՆՏԻ

Կը յիշեցունենք «Արեւելք»ի ձեռքէ գնողներուն որ չմոռնան ներկայ թերթին հետ լրագրավաճառէն պահանջել նաև յաւելուածը որ անջատ թուղթի վրայ տպուած է։ Ամբողջին գինը 40 փարա։

Կ. ՊՈԼԻՍ, 12|24 ՀՈԿՏ. 1891

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

Խնդիր կը լինի թէ — Հայոց Կաթողիկոսն Ազգէն ընտրուելէ և կայսեր կողմանէ վաւերանալէ՞ յետոյ կը պաշտօնավարէ թէ օծուելէ յետոյ — ։ Ս. Էջմիածնի Թղթակիցն այս խնդիրը լուծելու համար Սինոդի օրագրութեանց մէջէն կը քաղէ իւր փաստեր, որք աւելի նշաններ կամ օրինակներ են եղելութեան կամ պատմական դիպուած որ Ներսէս Աշտարակեցւոյ ընտրութեան ժամանակ պատահեր են և կը հաստատեն թէ Կաթուղիկոսը մինչեւ որ օծութիւն չընդունի չի կրնար պաշտօն վարել, քան թէ հիմնական փաստ։ Ուղիղ և արժատական ապացոյցն այս խնդրոյ՝ հետեւեալ տեսութեան մէջ կրնայ գտնուիլ, զոր Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ պատմութեան քաջահմուտ անձ մը կը հաղորդէ մեզ։

* *

Այս հարցի լուծման մէջ երկու գըլխաւոր ճշմարտութիւն կը փայլի, որք իրարու հետ միացած են, զիրար կը բացատրեն, և Հայոց Եկեղեցւոյ կրօնական ընթացքին աստուածաբանական սուրբ արժէքը կը հռչակեն։ Իներկայութեան այս ճշմարտութեանց թեթեւս ժամանակէ մ'ի վեր միտքերն յու... [illegible]

[illegible]

... միտք Հայոց Թելադրութիւն երկիւղածութեամբ պաշտել իրենց հայրենի աւանդութիւնն, առանց սասանելու ա՛ և է վերջամուտ քաղաքական նորութեանց առջեւ։

[illegible]

ՎԱՆՔԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՇԵՀԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑ ՄԸ

Սպասելով որ լաւ վարդապետներ հասցնէ, Արմաշու վանքն ընտիր չերամ կ'արտադրէ։ Եւ շրջակայ թեմերը դեռ եւս իւր եկեղեցական վարժարանին ընթացաւարտները չըրկած ի քարոզութիւն Բանին կենաց, մօտակայ գաւառներուն կը սփռէ ձեռնհաս մասնագէտի տնօրէնութեան ներքեւ պատրաստեալ իւր առողջ հունտերն չերամի, որք այն կողմի գաւառացւոց նիւթական շահը կ'ապահովեն սքանչելապէս, սպասելով որ մարմնոյ հացէն ետքն հոգւոյ հացն ալ դայ օրին մէկն, և չերամի հունտերուն քով զարգանան ու հասուննան հոգեւոր և ազգային բարձրագոյն կրթութեան մը այլապէս բեղմնաւոր հունտերը։

Մեծ պատիւ կը բերէ Արմաշու վանքին արդի գործօն, հեռատես և բարեյարդար վարչութեան որ այն կարեւոր հաստատութեան բարոյական և նիւթական զարգացման համար ըընաւ միջոց չի խնայուիր։ Արմաշու վանքին մէջ ի գործ դրուած չերամաբուծութեան վրայ լրագրոյս միջոցաւ ի լոյս եկած զոյգ մը յօդուածք ցոյց տուին թէ այս հաստատութիւն իւր շրջակայից համար գործնականապէս ալ օգտակար հանդիսանալու ճամբուն մէջ է այժմ աւելի քան ո՛ եւ է ժամա... [illegible]

[illegible]

... հաւոր գործ մը կ'ընեն։ Նոյն վստահութեամբ վանական վարչութեանց ևս կոչում կընանք ընել՝ յայսմ մասին առաջնորդ լինել իրենց թեմօրէից ժողովրդեան, ներշնչուելով Արմաշու վանուց իմաստուն վարչութեան կարի շահագրգիռ ընթացքէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Սերպ կառավարութիւնը փութաց իւր ջերմ շնորհակալիքն յայտնել Զաբըին կառավարութեան, որ, ինչպէս անցեալ օր ծանուցինք, Լիւրաքանչիւրն ութ հատ խոշոր պաշարման թնդանօթ պարունակող 12 հրետանի (ընդ ամենայն 96 թնդանօթ) նուիրած է Սերպիոյ։

—)(76)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԵՐԿՈՒ ԱՆՄԵՂՆԵՐ

ԺԻՒԼ ՄԱՌԻ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵԾ ՃԱՄԲԱՅՆԵՐԷՆ

Բայց չէ՛ հետեւեցան գետեզրի այն պզտիկ արահետին ուսկից քիչ մը առաջ ոստիկանաց անցնիլը տեսած էին։ Ասոնք կրնային ետ դառնալ, աւարտած ըլլալով իրենց քննութիւն, և քանի մը նշաններէ ուշարթուած, ո՞վ գիտէ թէ երիտասարդներուն վտանգաւոր հարցումներ չպիտի ուղղէին։ Աննշան մանրամասնութիւն մը կրնար զանոնք մատնել։

Ճամբուն հասան, մէկ երկու քիլոմէթրի չափ յառաջացան, յետոյ գիւղական ուղի մը բռնեցին, առանց տեղեկանալու իսկ թէ ո՛ւր կը տանէր այդ ուղին։

Իրենց համար՝ ամենէն կարեւորն էր հեռանալ այն երկրէն, ուրպէս զի ալ ոչ ոք իրենց ուշադրութիւն ընծայէ։

Բարեկեան սաստիկ ուրախացած կ'երեւէր ճամբորդելուն։ Անոնց շուրջը կ'երթար կուգար, առանց երբէք կանգ առնելու, վազվռտելով նորահաս հունձքե...

[illegible]

Մեծ անտառներուն մէջէն ճամբայ ելան դէպ ի Բրէս-տը-Մառպրը։

Երկար ժամանակ Շարլօ անխօս մնաց։

Կը զգար որ եթէ խօսիլ ուզէր, պիտի բռնէր ինքզինքը։ Պիտի սկսէր հեծկլտալ։

Սակայն, վերջապէս, չկրցաւ ինքզինքը... [illegible]

[illegible]

— Սերպիոյ Նիկոդին քաղաքին պատուոյ քաղաքացիութիւնը տրուեցաւ ռուս իշխան Կակարինի, նախադահին հանրածանօթ Կակարին Դանուբեան շոգենաւային ընկերութեան։ Սերպիոյ մէջ օտարազգւոյ մը շնորհուեցաւ այսպիսի պատիւ անօրինակ է։

— Տքթ․ Վլատան Ճորճեւիչ, որ Աթէնքի սերպ դեսպան կարգուեցաւ, Սերպիոյ և Յունաստանի միջեւ Մակեդոնական խնդրոյ վրայ համերաշխութիւն յառաջ բերելու համար մասնաւոր հրահանգ ընդունած է։

* *

Ռումէն կառավարութիւնն օրինագիծ մը պատրաստեց, որով նախակրթութիւնը պարտաւորիչ և ձրի կը հռչակէ երկրին մէջ։ Ի մասին ժողովրդային կրթութեան Ռումանիա ցայս վայր Պուլկարիայէն և Սերպիայէն ետ մնացած էր։ Այս կէտին վրայ գրելով, Թայմզին Վիեննայի թղթակիցն ուշադրաւ իրողութիւն մը կը համարի որ Սելանիկի նոր կուսակալ Ջիհնի փաշա իւր նահանգին բնակիչներն ազդուապէս յորդորած է յաւ դպրոցներ բանալու և պահպանելու։ Ի Մակեդոնիա տոհմային և ցեղային խնդիրք մեծապէս նպաստած են կրթական շարժմանց։ Յոյնք, Պուլկարք, Սերպք և Ռումէնք կամ Ուլահք իրարու հետ կը մրցին դպրոցներ բանալու։ Ջիհնի փաշա հոգածու է մահմետական ժողովրդեան մէջ վարժարանաց բազմանալուն, և կրթական ընդհանուր յառաջդիմութեան։ Անգլ․ թղթակիցը գովեստ կը կարդայ այս լուսամիտ կուսակալին։

* *

Անգլ․ լրագիրք կ'իմանան Փարիզէ թէ Եգիպտոսի Ֆրանսական դեսպան Ռէվէրսօ մարքիզ Գահիրէ իւր պաշտօնավայր կը դառնայ։ Պ․ Ռէվէրսօ ո՛ և է հրահանգ չունի Եգիպտոսի և Անգլիոյ խնդրոյն նըկատմամբ, ուստի անգլ․ լրագիրք կը գովեն Ֆրանսական կառավարութեան խոհեմ քաղաքականութիւնը։

* *

Պիրմինկէմի հրեայ հասարակութեան անդամք հաւաքուեցան անցեալ կիւրակի, համակրանաց և արգահատանաց ուղերձ մը խմբագրելու համար, իրենց ռուսիաբնակ ազգակցաց ուղղելու։ Այս առթիւ հանգանակութիւն մը բանալով, անմիջապէս հաւաքեցին երկու հազար անգլ․ ոսկի, թէեւ ի Պիրմինկէմ 500 հրեայ ընտանիք աւելի չկայ։

* *

Ռուս զինուորական վարչութիւնն արգիլեց հիւանդանոցներու մէջ Քոխի պատուաստին չարունակումը, նկատելով թէ աւելի վնաս քան օգուտ տեսնուած է ցայս վայր՝ հիւծախտաւորներու վրայ եղած փորձերէն։

—Միւս կողմէ, Տքթ․ Քոխ ծանոյց Պերլինի լրագրաց մէջ թէ քիչ օրէն պիտի հրատարակէ նոր զննութեանց արդիւնքը գործ դրած է իւր հակաթոքախտային դեղով։

* *

Անցեալ շաբթուն վախճանեցաւ Քիէվի մետրապոլիտ Պլատոն արքեպիսկոպոս։ Ֆրանսական լրագիրք ոմանք այս առթիւ սխալմամբ գրեցին թէ հանգուցեալն էր պետ ռուս օրթոտոքս Եկեղեցւոյ։ Այս Եկեղեցւոյ պետը նոյն ինքն Ձարն է։ Իրմէ ետքը կուգայ ռուսական Սինոդի նախագահը։ Քիէվի մետրապոլիտն եթէ ուրիշ ռուս եպիսկոպոսաց վրայ մասնաւոր յարգ մը կը վայելէ, պատճառն այն է որ իւր թեմին մէջ, ի Քիէվ, կը գտնուի Փեչէրսքայա Լաւրա վանքն, որ համայն օրթոտոքս Ռուսաց ամենէն յարգի սրբավայրն է։

* *

Ռուսիայէն կը գրուի թէ ի Պերլին ձերբակալուած է Ռուսիոյ կայսերական խոհանոցի սպասաւորներէն մին, որոյ վրայ ծանր կասկած կայ ի մասին մեղսակցութեան Պորքիի դէպքին մէջ։

* *

Գրեցինք թէ Փառնէլի մահն ակնկալուած օգուտը չունեցաւ, գէթ ցայս վայր, և Փառնէլեանք կը շարունակեն իրրեւ ուրոյն կուսակցութիւն։ Բաղկացեալ 31 անդամէ, մինչ երբեմն Փառնէլ իւր տնօրէնութեան ներքեւ ունէր 90 ի մօտ իռլանտացի երեսփոխաններ, Փառնէլեանք իրենց պետ ընտրեցին զՊ․ Փիրս Մահոնի, որ յայտարարեց թէ Փառնէլի չաւիղներուն վրայ ընթանալ փափաքող շատ մը զոհողութեանց պատրաստ պէտք է լինին։ Պայքարն արդէն սկսած է ի մէջ երկուց հատուածոց, Փառնէլի տեղ նոր երեսփոխան մ'ընտրելու համար ի Քորք։ Փառնէլեանք այս թափուր աթոռն առաջարկեցին հանգուցեալոյն եղբօր, որ սակայն նախամեծար դատեց իւր ագարակը մշակել քան քաղաքական տաք վիճաբանութիւններու միջամտել, բոլորովին զուրկ լինելով այն ազգային եռանդէն և քաղաքական կորովէն ու գործունէութենէն որով նշանաւոր էին հանգուցեալ Փառնէլ և իւր քոյրեր, որք իռլանտական դատին համար մէկ մէկ ամազոններ են եղեր։ Իսկ հակափառնէլեանք կամ Մաքարթիի կուսակիցք որոշեցին իրենց կողմէ ընտրելի կարգել ի Քորք զՊ․ Ուիլեըմ Օ'Պրիէն որ վերջերս բանտէն ելաւ, և եթէ նա մերժէ, զՊ․ Միքայէլ Տէվիդ, որ կը դառնայ Ամերիկայէ։

* *

Բովանդակ Իտալիոյ մէջ հայրենասիրական ուխտագնացութիւն մը կը պատրաստուի, որ պիտի դիմէ Վիքթոր Էմմանուէլի գերեզմանին, յունուար 9ին (Ն․ Տ․), նորա մահուան տարեդարձին առթիւ, իբրեւ փառաւոր հակազդեցութիւն մը Ֆրանսացի կաթոլիկ ուխտաւորաց ոմանց անճահ ցոյցին։

* *

Պերլինի ռուսական դեսպանատան մատրան մէջ անցեալ կիւրակի պաշտօն մատուցուած պահուն, քահանայն, Տ․ Մալցէվ, ներկայներուն յորդոր կարդաց Ձարին օրինակին հետեւելու, իրենց սովորական շռայլութիւնները կրճատելով, զբօսանքներէ հրաժարելով, և խնայուած գումարը Ռուսիոյ սովատանջ ժողովրդեան նուիրելով։ Մատրան մէջ հանգանակութիւն մը սկսաւ, որ յաջորդ կիւրակին պիտի շարունակուէր։

* *

Թէեւ հակասական պիտի երեւի, բայց իրողութիւնն այս է որ Ռուսիոյ մէջ տիրող սովէն զինուորական վարչութիւնը մեծապէս կ'օգտի․ զի կառավարութիւնը փոխանակ ձրի նպաստ մ'ընելու, պայման դրած լինելով որ սովեալ ժողովրդէն անոնք որ կրնան աշխատիլ, հանրային գործերու մէջ աշխատին և աւուրչէք մը ստանան, բիւրաւոր հոգիք սկսած են աշխատիլ զինուորական ճամբայներու կամ ռազմական երկաթուղիներու շինութեան, որ պատերազմական նախարարութեան համար մեծ յաջողութիւն մ'է․ զի ուրիշ ժամանակ այնքան դրամ պիտի չունենար կարեւոր դատած այս շինութիւններն յառաջ վարելու։ Այս զինուորական շինութեանց մեծագոյն մասը կը կատարուի արեւմտեան սահմանաց կողմը։

* *

Հետաքրքրաշարժ վիճակագիր մը — 1890ին, Անգլիոյ մէջ (Սկովտիա և Իռլանտա ի միասին), 29 միլիոն բնակչաց մէջէն, 173.036 անձինք ձերբակալուած են արբեալ վիճակի մէջ։

* *

Պուլանժէ իւր բնակած տան կահ կարասիքէն զատ անձնական հարստութիւն թողած չլինելով, Ֆիկառօ եւս հաւանական կը համարի, ինչ որ առաջին օրէն գրեր էինք, թէ նիւթական ապրուստի խնդիրն ալ պատճառ եղած է իւր յուսահատութեան․ զի ուրիշ մարդոց պէս աշխատելով ապրելու վարժուած չէր։

Իւր գոյքը թողլով ազգականուհւոյ մը, կամ բաժնելով իւր բարեկամաց մէջ, Պուլանժէ իւր կտակաւ բան չէ թողած իւր երկու պարկեշտասուն աղջկանց, զի նոքա իրենց մօր կողմը բռներ էին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատրիարքական Գեր․ Փոխանորդ Հայրն՝ ընկերակցութեամբ Արժ․ Իգնատիոս Մ․ վարդապետ Շիշէճեանի երէկ Վիեննայի Մխիթարեան Հարց վանատունը գնաց ի Բանկալթի և յանուն Ամեն․ Ս․ Պատրիարք Հօր փոխադարձ այցելութիւն տուաւ նոյն Միաբանութեան Աբբահայր Ալյոնեան Հայր Արսէն Գերապայծառին որուն հետ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցան մէկ ժամու չափ։

Նորակազմ Ուսումնական Խորհուրդն երէկ իր առաջին նիստը կազմեց ի խորհրդարանի Ղալաթիոյ ի ներկայութեան հինգ անդամոց և խորհրդակցութիւններ կատարեց։

Դիւանի կազմութիւնն յետաձգուեցաւ յաջորդ նստին որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ օր նոյն խորհրդարանին մէջ։

Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Գեր․ Տ․ Ստեփաննոս եպիսկոպոս Յովակիմեան յառաջիկայ նոյեմբեր 3 ին գաւառական ընդհանուր ժողով պիտի գումարէ կրօնական և Քաղաքական ժողովներն ընտրելու, կեդր․ երեսփոխանի մը ընտրութիւնը կատարելու և նախորդ կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց հաշուատուութիւնը լսելու համար։

Նիկոմիդիոյ ազգ․ վարչութիւնն իւր պաշտօնավարութեան ընդարձակ տեղեկագիրը պատրաստած է որ պիտի մատուցուի այդ նստին։

Այժմեան Քաղաքական ժողովոյ անդամներն են՝ Աղասի էֆ․ Աղասեան, Տօքթ․ Այտտ էֆ․ Պապչէպանեան, Յարութիւն էֆ․ Պէյազեան, Կարապետ էֆ․ Ներսէսեան և Ռուբէն էֆ․ Գասպասադալեան։

* *

Նիկոմիդիոյ առաջնորդին յորդորանօք՝ տեղւոյն Թաղական խորհրդոյ ատենապետ Մ․ Գրիգոր էֆ․ Ոսկանեան 100 ոսկւոյ ծախիւք հոյակապ աղբիւր մը շինած է, անուշ և առատ ջրով, Նիկոմիդիոյ բազմահայ մի թաղին մէջ։

* *

Գեր․ Ստեփան եպիսկոպոս այժմ կը գտնուի յԱրսլանպէկ՝ տեղւոյն եկեղեցւոյն և վարժարանին շինութեան համար հանգանակութիւն կատարելու համար։

Ինչպէս կերեւի այս աւուր պաշտօնաթերթի պաշտօնառութեանց ցուցակէն, Վեհ․ Սուլթանը գնահատելով կարեւոր ծառայութիւնները զորս մեր յարգոյ պաշտօնակից Միհրան էֆէնտի մատուցած է օսմանեան ամենօրեայ ժողովրդական լրագրութեան՝ հրատարակմամբ Սաբահի, բարեհաճած է Միւթէմայիզի աստիճան շնորհել նմա։ Խնդակցելով մեր պաշտօնակցին, աւելի մեծ յաջողութիւններ կը մաղթենք իրեն և իւր թերթին։

ԱԶԳ․ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Կայս․ բժշկական ընկերութեան երէկ գիշերուան նստին մէջ Տօքթ․ Եաղուպեան էֆէնտի կարդաց Ս․ Փրկչեան Ազգ․ Հիւանդանոցի վիրաբուժական ճիւղին հաշուատուութիւնը՝ 1890 փետրուար 1 է, այսինքն յիշեալ հաստատութեան վիրաբուժական ճիւղին պետ կարգուած թուականէն, ց1891 յունիս 1։ Այդ տեղեկագիր կը պարունակէ Հիւանդանոցին մէջ կատարուած վիրաբուժական գործողութեանց որքանութեան ու տեսակին վրայ ճըշգըրիտ ծանօթութիւններ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Փոխանորդութենէ Ազգ․ Պատրիարքարանի

Նիկոմիդիոյ վիճակի Մէրտէկէօզ գիւղի բնիկներէն Կարապետ Շահպազեան անուն մի անձ յերկար տարիներէ ի վեր անյայտացած է հայրենիքէն։

Յիշեալն՝ քառասուն և ինն տարեկան է, հասակաւ միջակ, թխադէմ և սեւաչեայ։

Կը խնդրուի արգոյ ազգայիններէ, որ եթէ երբեք տեղեկութիւն ունին յիշեալ անձին ո՛ւր, ողջ կամ մեռեալ լինելու մասին, հաճին Պատրիարքարանի ծանուցանել ի գիտութիւն։

Երէկ Իրլկուն, ինչպէս ուրիշները, նաեւ մարդ մըն ալ կը մտնէ Ենի Գաբուի եկեղեցին աղօթելու համար։ Ժամկոչը բնականաբար հարկ չտեսնէր մասնաւոր ուշադրութիւն մը ընելու։

Մարդը առիթէն օգուտ քաղելով՝ կը յաջողի չապիկ մը հագնիլ և լուսարար ձեւանալ․ յետոյ խել մը չապիկներ ծրարելով եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէ և կ'սկսի վազելով երթալ։

Ուրիշներ կասկածի երթալով կիմացընեն ժամկոչին որ իսկոյն եռեւէն կիյնայ եւ կը յաջողի ձերբակալել։

Այս Աւետիս անուն չապկագողը դեռ նոր բանտէն ելած էր։ Բանտարկուած էր Ենի գաբուի Ջաղացքը պրած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ (Հայրենիք)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Իբէկի (Քօսօվա) կառավարիչ անուանեցաւ Միրլիվա Մուսթաֆա Բէյզի փաշա, հրամանատար Ենի Բազարի։

Ծիւրը Մուսթաֆա Փաշա (Ա․ Պոլիս) գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Մուհարրէմ պէյ, գայմագամ կըզլըներու։

Կըզըներու գայմագամ անուանեցաւ Մահմուտ Ճէլալէտտին պէյ, գայմագամ Ծիւրը Մուսթաֆա Փաշայի։

Քիւչիւկ Չէքմէճէ գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Բասիխ էֆէնտի, գայմագամ Գարթալի։

Գարթալի գայմագամ անուանեցաւ Մահմուտ Ճէլալէտտին պէյ, գայմագամ Քիւչիւք Չէքմէճէի։

Երէյլիի գայմագամ անուանեցաւ Մուսթաֆա էֆէնտի, գայմագամ Սաֆրանպօլըի։

Սաֆրանպօլըի գայմագամ անուանեցաւ Մուխլիս էֆէնտի, գայմագամ Երէյլիի։

Մուսուլի Բանիքէ գաւառակին գայմագամ անուանեցաւ Իպրահիմ Խալիլ էֆէնտի, նախկին գայմագամ Բէտաւի։

Սանիյէ Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ Սաբահ լրագրոյ արտօնատէր Միհրան էֆէնտիի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ կայս․ մասնաւոր Արկեղ թարգմանիչներէն Րիզա պէյի։

Առաջին կարգի Շէֆգաթ պատուանշան տրուեցաւ Մեծ-Եպարքոս Բարձր․ Ճէվատ փաշայի քրոջն ու կնոջը։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Պերլինի սերպիական գործակատար Պ․ Իվան Բավլօվիչի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Մալիյէի արկղականներէն Թահսին էֆէնտիի։

ԵՐԵԿԻ ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ

Վեհ․ Սուլթանն երէկ միջօրէին հանդիսաւոր կերպիւ Համիտիյէ մզկիթը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ Սէլամլըքի արարողութիւնը։ Ն․ Վեհափառութիւն ուրբաթու աղօթքը կատարեց և յետոյ միեւնոյն հանդիսիւ կայս․ պալատ վերադարձաւ։

Երլտըզի կայս․ պալատան առջեւ քէօշկին մէջ կը գտնուէին գերմանական դեսպանը, կինը, որդին, աղջիկներն ու առաջին թարգմանը, Թէհրանի անգլիական դեսպան Սըր Ֆրանք Լասէլ, զինուորական կցորդն և առաջին թարգմանն Սըր Ա․ Սանտիսըն․ իսկ Ճէմալ Հիւմայունի պաշտօնատան մէջ կը գտնուէին սպանիական դեսպանն ու կինը, հոլանտական դեսպանն ու կինը, շուէտական դեսպանն ու առաջին թարգմանը, Սելանիկի պելճիական հիւպատոսը, Հալէպի ֆրանսական հիւպատոսը, ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդն և պահակ շոգենաւին հրամանատարն ու սպայք, Էօժէն Բարաբոր պէյ ու որդին, Թէնպէքիի Բէժիի ընկերութեան տնօրէն Պ․ Ժօրժ Զօկէպ և բազմաթիւ օտարազգի հիւրեր։ Ներկայից ոմանք սենեկապետ Մէհմէտ Եմին պէյի միջոցաւ արժանացան կայսերական մեծարանաց։

Ի ՀԱՅՍ․ ՊԱԼԱՏ

Երէկ, Սէլամլըքի հանդէսէն յետոյ, գերմանական դեսպան Պառոն տը Րատովիձ, կինը, որդին, աղջիկներն ու առաջին թարգման Պ․ Թէսթա՝ Վեհ․ Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունեցան և արժանացան Ն․ Վեհափառութեան մեծարանաց։

Յետոյ Թէհրանի անգլիական դեսպան Սըր Ֆրանք Լասէլ, մայրաքաղաքիս անգլիական դեսպանատան առաջին թարգմանն ու զինուորական կցորդն եւս Վեհ․ Սուլթանին ներկայանալու պատիւն ունենալով, արժանացան Ն․ Վեհափառութեան մեծարանաց։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ

Ինչպէս երէկ ծանուցինք, Քամանտօ դրամատունը, որ մասնակից է Պ․ Սթանիֆօրթի կազմած ընկերութեան, կայս․ կառավարութեան յանձնած է 10,000 ոսկի իբրեւ երաշխաւորութեան գումար Պաղտատի երկաթուղւոյն շինութեան համար։

Կայս․ կառավարութիւնը՝ թէ՛ Օսմ․ կայս․ Պանքային եւ թէ Լոնտոնի օսմանեան դեսպանին միջոցաւ ստուգած է թէ Պ․ Սթանիֆօրթի կազմած ընկերութիւնը տասն եւ հինգ միլիոն ոսկի դրամագլուխ ունի և թէ այժմ պատրաստ գումարին քանակութիւնն է տասը միլիոն ոսկի։

Պաղտատի գիծը պիտի սկսի Նիկոմիդիոյ ծովախորշէն եւ Պոլըի, Կէրէտէի, Բէնդըրլիի ու Շարգ Գըշլաի ճամբով Տիարպէքիր պիտի երկարի, ուրկից Մուսուլ եւ անտի Պաղտատ։ Գիծերու շինութիւնը պիտի սկսի թէ՛ Նիկոմիդիոյ ծովախորշէն եւ թէ Պաղտատէն միեւնոյն ժամանակ։

ՓԱՍՏԱԲԱՆՔ

Դատական նախարարութիւնը ցուցակ մը պատրաստած է, յորում նշանակուած են անուանքն հարիւր քառասուն փաստաբաններու, որք արտօնութիւն ունին դատավարել պատժական դատարաններու առջեւ։ Վերջերս տրուած որոշման մը համաձայն, այդ փաստաբանք կարգաւ պիտի փոխանորդեն՝ Եղեռնադատ ատենի առջեւ դատուող ոճրագործներու՝ եւ եթէ այդ փոխանորդութիւնը յանձն չառնուն կամ որոշեալ օրն առանց օրինական պատճառի ներկայ չգտնուին, Հուգուգի դատարանաց առջեւ իրենց փոխանորդութիւնը չպիտի ընդունուի։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ

Մաքսային վերատեսչութիւնը Պալեան Վահմ․ Սարգիս պէյի յանձնած է Սելանիկի, Զմիւռնիոյ, Պէյրութի, Սամսոնի և Տրապիզոնի մաքսատանց մէջ կառուցանելի մթերանոցներու ու յարակից շէնքերու շինութիւնը։ Կընքեալ պայմանագրութեան մը համաձայն, այդ շէնքեր մինչեւ եօթն ամիս պիտի կառուցուին։

ԲԵՐԱՅԻ ՀԵՌԱԳՐԱՏՈՒՆԸ

Հեռագրական և Թղթատարական վերատեսչութեան որոշմամբ, Բերայի Տէրվիշ փողոցին մէջ տուն մը գնուած է, ուր պիտի փոխադրուի Բերայի հեռագրատունը։

ԹՈՒՐՔ ԼԵԶՈՒՆ

Արտաքին գործոց Նախարարութեան թարգմանութեանց սենեկի քարտուղարներէն Նէիֆի պէյ ծրագիր մը մատուցանելով կրթական նախարարութեան՝ օսմանեան լեզուին մէջ գործածուած թուրքերէն բառերու ուղղագրութիւնը կանոնաւոր վիճակի մը վերածելու համար առաջարկութիւններ ըրած է։ Այս ծրագիր այժմ կը քննուի Մէարիֆի բարձրագոյն ժողովին մէջ։

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ ԹՐԱՄՈՒԷԸ

Գատըգիւղի Թրամուէյի արտօնութիւնը խնդրող զանազան մրցակիցներու առաջարկներն Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան պիտի ղրկուին՝ բաղդատաբար քննուելու համար։

ԱԶԱՏԱՐԱՐՔ «ՉԻՀԱՉԵՎ»Ի

Ռուսական պատուանշաններ և չըքադրամներ տրուած են Եաֆաի օսմ․ իշխանութեանց և բնակչաց, որք մասնակցած էին Չիհաչէվ շոգենաւուն ուղեւորաց և նաւազներու ազատման, երբ այդ շոգենաւ Եաֆաի դիմաց ընկղմած էր։ Տեղւոյն ոստիկանութեան հրամատարն և ոստիկանզինուորաց հրամատարն ընդունեն են ազատարարի չքադրամներ և ձոյլ արծաթեայ սիկառի մեծադին տուփեր։ Ոսկիէ մետալներ (ժամ․) տրուեր են երկու արաբ վաճառականներու, որք ամենէն առաջ ջուրը նետուեր էին նաւաբեկելոց օգնութեան հասնելու։ Ութսուն նաւաստիներ որք իրենց մակոյկներով ցամաք փոխադրած էին արկածեալներն, իւրաքանչիւրը 20էն մինչեւ 160 ոսկեդըրամ ֆրանք ստացեր են։ Մեծադին պարգեւներ եւս եղեր են վանքերուն և մաքրանոցներուն, յորս ապաստանած էին ազատեալք և բժշկական դարման ընդունած։

ՈՃԻՐ ՄԸ Ի ԽԱԼՕՎԱ

Ամսոյս 3ին հետեւեալ ոճիրը գործուած է ի Խալօվա։

Բնիկ Պարտիզակցի՝ բայց տարիներէ հետէ ի Պոլիս Կէտիկ-Փաշա բնակող Մկրտիչ աղա Տէր Դաւիթեան, որ վառելափայտի առեւտրով կ'զբաղէր և իբր գործառնութեանց կեդրոն ունէր Խալօվայի Ազ գիւղն, անցեալ հինգշաբթի երեկոյ ժամ 12ին միջոցներն Խալօվայի նաւամատոյցէն գիւղ գացած պահուն քանի մը չարագործներու ձեռամբ սպաննուած կը գտնուի։

Մկրտիչ աղա, ինչպէս կը վկայեն իւր ծանօթք, պարկեշտ և ուղղամիտ անձ մըն էր։ Վերջին անգամ այդ գիւղն ուղեւորելու համար ընտանիքէն բաժնուելու պահուն, յայտնած էր թէ առեւտուրի մըցակից մը ունի որ սպառնալիք ըրած է իրեն որպէս զի այլ եւս փայտ առնելու չերթայ ի Խալօվա։ Ինքը քաղցրաբարոյ մէկն ըլլալուն և վճարումները կանխիկ ընելուն, գիւղացի փայտահարք փայտեր նին անոր կուտային փոխանակ միւսին որ կը վնասուէր։

Մկրտիչ աղա, իր կնոջ թախանձանաց հակառակ, մեկնած էր և այս անգամ, որ վերջինն եղաւ։ Սպաննեալը տարաբաղդ այրի մը կը թողու, բոլորովին անպաշտպան։

Տեղական ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկելով, արդէն իսկ մի քանի կասկածելի անձինք ձերբակալած է։ Տարակոյս չունինք թէ Նիկոմիդիոյ Վսեմ․ կառավարիչն ևս պէտք եղած ազդու հրամանները պիտի տայ, այս ոճրին հեղինակները գտնելու համար։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Քաբբերդի կուսակալութենէն առներքին գործոց Նախարարութիւնն ուղղեալ հեռագրոյ մը համաձայն, Զմըկածակի մէջ ձերբակալուեր է Տէրսիմի Գօճա Ուշաղը Աշիրէթէն Շամկէօլի Ալպաս անուն հռչակաւոր աւազակն և յանձնուեր է Տէրսիմի կառավարութեան։

—Քօսօվայի կուսակալութիւնն հեռագրած է Ներքին գործոց Նախարարութեան՝ թէ Բրէզրինի մէջ ձերբակալուեր են Համզա, Լէսքօվ և Սավօ Ազիմ անուն հուղկահարներն, որք յանձնուեր են ձեռնհաս դատարանին։

ՎԱՆՔԻ ՄԸՋ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ

Նիկոմիդիայէն կը գրեն թէ անցեալ երեքշաբթի օր Եորկի անուն մարդ մը իւր կնոջ ու ազգականներէ միայն հետ Այեօս Բանթալէօն վանքը գնացեր է ուխտի համար և հոն պատըրուակաւ մը իրեն ընկերակիցներուն քովէն հեռացեր և գերեզմանատեղւոյ ծառայող նկուղն իջեր է։ Պահ մը վերջը կինն ու ազգականը տեսնելով որ Եորկի կ'ուշանայ, նկուղն իջեր եւ հոն գտնուած ջրհորին մէջ ձայն մը իմանալով, մօտեցեր եւ Եորկին հոն տեսեր են։ Անմիջապէս մարդը ջրհորէն թէեւ հաներ են, սակայն մեռած է եղեր։ Եկեղեցականք առանց արարողութեան թաղեր են մարմինը, կասկածելով որ անձնասպան եղած ըլլայ։

Այտընի նահանգին նոր կուսակալ Բարձր․ Ապտիւրրահման Նուրէտտին փաշա յառաջիկայ երկուշաբթի օր իւր պաշտօնատեղին՝ Զմիւռնիա պիտի ուղեւորի։

—Ի Պէյրութ հրատարակեալ Լիսան Իւլ Հալ և ի Սելանիկ հրատարակեալ Ֆրանսերէն Ժուռ Տը Սալոնիք լրագիրներն, որք անցեալները Տպագրական Տեսչութեան կողմէ դադրեցուցուած էին, նոյն Տեսչութեան կողմէ արտօնուած են վերստին հրատարակուելու։

—Մախսուսէի շոգենաւ մը Սելանիկ փոխադրած է հազար երկու հարիւր նոր զինուորներ։ Այս շաբթու եւս Բ․ զօրաբանակին կեդրոն՝ Ադրիանուպոլիս ղըրկուած են 658 նոր զինուորներ, որք նոյն զօրաբանակին վաշտերուն բաշխուած են։

—Սելանիկի ռուսական ընդհ․ հիւպատոսարանի առաջին թարգման Պ․ Պեօրէկճեան, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս կը գտնուէր, երէկ իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

— Հուգուգի դատարանին երկրորդ ճիւղն յետ այսօրիկ ժամ 5ին պիտի բացուի և ժամ 6ին դատավարութիւնք պիտի սկսին։

—Երէկ, մէկ քանի քսակահատներ Ղալաթիայէն անցնող Ահմէտ անուն մարդու մը քսակը յափշտակելով փախան։ Քսակին մէջ քսան Մէճիտիյէ կայ եղեր։

—Ոստիկանութեան պաշտօնեայք նախընթաց օր Բերայի մէջ եօթը չարագործներ ձերբակալեցին։

—Ոստիկանութեան պաշտօնեայք երէկ Էտիրնէ Գաբուի դուրսը Եանի ու Եորկի անուն երկու չարագործներ ձերբակալեցին, երբ խարբերյական խաղեր օրով մէկ քանի պարզամիտներու ստակը շորթելու զբաղած էին։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Կ․ ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 23 հոկտ.— Պատերազմական նախարար Պ․ տը Ֆրէսինէ երէկ աչքէ անցունելով նորակազմ խառն գունդերն ի Դրոա, յայտարարեց թէ այսօրինակ գնդոց կազմութիւնը կատարեալ իրողութիւն մըն է․ այս նոր կարգադրութեան առաջին արդիւնքն այն պիտի ըլլայ որ ի մօտոյ պիտի կրկնապատկին մեր պատերազմի ուժերը։

—Ռուսական նոր փոխառութեան թուղթերն այսօր սակարանին մէջ 78·90 ֆ․ կ'արժէին, մինչ ի հրապարակ հանուած էին 79·75ի։

—Կը ծանուցուի թէ արտաքին գործոց նախարարութեան ելմտացոյցի վիճաբանութեան միջոցին մէկ քանի հարցապնդումներ պիտի ըլլան, որոց մին Պ․ Տելոնքլի կողմէ՝ ի մասին Եգիպտոսի, Պ․ տը Լա Ֆոսի կողմէ՝ ի մասին դիւանագիտական յարաբերութեանց ընդ մէջ Ֆրանսայի և Իտալիոյ, և Պ․ Միլվուայի կողմէ՝ ի մասին Քրոնշթատի տեսակցութեան հետեւանաց։

—Երկաթուղեաց գործաւորներու և պաշտօնէից երկրորդ համաժողովը բացուեցաւ․ համաժողովն ընդունեց որ արհեստական միակ ընկերութիւն մը կազմուի բոլոր երկաթուղեաց ընկերութեանց գործաւորներուն համար։

—Կը հաւաստեն թէ կառավարութիւնը տրամադիր է միջամտել որպէսզի սպանիական գիներու մաքսը 15 Ֆրանքի իջուցուի։ Կառավարութիւնը չափազանց կը նկատէ այս մաքսը, որ Սպանիոյ համար կրնայ կործանանար հետեւութիւններ ունենալ։

—Նախարարաց խորհուրդն որոշեց մերժել ծերակոյտի մաքսային յանձնաժողովին կողմէ առաջարկեալ 25 Ֆրանքի մաքսերն աղած մսերու համար և ընդունիլ Երեսփ․ ժողովոյ քուէարկած 20 Ֆր․ի մաքսը։ Խորհուրդն տալա զբաղեցաւ երկաթուղեաց արկածներու խնդրով։

—Երէկ, ուղեւորաց կառախումբ մը գծէն դուրս ելաւ ի Լիոն, մեքենավարն ու հնոցպանը մեռան։

ՇԹՈՒԹԿԱՐԴ, 23.—Վիւրթեմպերկի նոր թագաւորն Վիլհէլմ այսօր բացաւ Ծերակոյտն ու Երեսփոխանաց Ժողովը և ճառախօսութեամբ մը ի վեր հանեց Գերմանիոյ հետ միութեան կատարելին նախորդ Քարլ թագաւորին օրով (ճառն ծափահարութիւնք)։ Ծանոյց թէ ծրագիր մը պիտի մատուցուի երկրին սահմանադրութիւնը վերաքննելու համար։

ՎԻԵՆՆԱ, 23.—Ֆրէմտէնպլաթ կ'իմանայ թէ ի մօտոյ օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի Վիեննայի և Փեշթայի Երեսփ․ ժողովներուն ի մասին Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ հետ արդի առեւտրական դաշնագրաց երկարաձգման, որոց կիրառութիւնը կը դադրի 1891 դեկտ․ 31ին։

—Պերլինէ կը գրեն թէ Իտալիոյ հետ առեւտրական դաշնագրին բանակցութիւնները լմննալուն պէս, Զուիցերիոյ հետ ընդհատուած բանակցութիւնք պիտի վերսկսուին։

—Երեսփ․ ժողովն ելմտացոյցի ընդհ․ քննութեամբ զբաղեցաւ․ երիտասարդ-Չեհերու կուսակցութեան երեք անդամները միայն խօսեցան, յետոյ ժողովն սկսաւ մասնաւոր վիճաբանութեան։ Վաշաթի (երիտասարդ Չեհ) երեսփոխանը քննադատեց պատերազմական ելմտացոյցին յաւելումը որ միակ հետեւութիւնն է Գերմանիոյ հետ նիզակակցութեան, վասնզի ոչ մէկ վտանգ չի սպառնար Աւստրիոյ։

ՊԵՐԼԻՆ, 23.— Պերլինի կայսերական պաշտօնական թերթը կը ծանուցանէ թէ Վիլհէլմ կայսր Ռուսիոյ թղթատարական վարչութեան ընդհ․ տնօրէն զօրավար Պէզաքի տուեր է կարմիր արծուի առաջին պատուանշանը։

ՎԻՍՊԱՏԷՆ, 23.—Պ․ Կիրս աստ հասաւ ընտանեօք․ մէկ քանի շաբաթ պիտի մընայ։

ՄԱՏՐԻՏ, 23.—Փարիզի վրայ փոխանակութիւնը (Քամպիօ) կը շարունակէ բարձրանալ․ այս օրուան վերջին գինն 12 ½ % վնաս էր։ Վաճառականք շատ մտահոգ են։

ՓԵՇԹԱ, 23.—Երեսփ․ ժողովն երկրորդ ընթերցմամբ ընդունեց առժամանակեայ ելմտացոյցն 1892ի առաջին հինգ ամսոց համար։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 12 հոկտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ

3 ամ․ Լոնտրայի վրայ		109
3 » Բարիզի »		23 20

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց․ [Միացեալ Սէրի]		18 39
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	19 02
Կէս օրին	»	19 02 ½
Թահվիլաթը Օսմանիէ երէկ երեկոյ		70 08
» » ժամ 3ին		— —

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Փոխառութիւն	Ա․ Սէրի	41 ¼
»	Բ․ »	21 43
»	Գ․ »	19 02

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Օսմ․ Պանքէ Ժէնէրալ	Անգլ․ Լր․		4 18
Քրէտի Ժէնէրալ	»	»	8
Պանք տը Գօնս	»	»	5
Սոս․ Շանժ․ է Վալէօր	»	»	4 22
Ռէժի	»	»	14 20
Թրամուէյ	»	»	580
Ռումէլիի Երկաթուղի		Ֆր․	59 ½
Թաժնեթուղթ Լավրիոմի Գ․ Կ․			125

ՎԵՐԵԼՔ Ի ԽԱՉԱՓԱՅՏ

(ՓՇՐԱՆՔ ՄԸ ՍՐՏԱՁՈՐԷՆ)

Բ.

Իմ խոհերս խաչի մասին։ Մանուշակի տարատափերը։ Դիւմլին։ 1886 ի Սանասարեան Վարժարանի ուխտագնացութիւնն ի Խաչափայտ։ Խաչավայրի եւ ա բիւրի նկարագիրը։ Ժողովրդական աւանդութիւնները։ Խաչկայ վանքն ու Ըղտաձորի Ս. Յարութիւն։ Ըղտաձորցի ալեզարդ Տ. Յակոբը։ Խաչափայտն իբրեւ նուիրական ուխտատեղի։ Օծնեցիք։ Մեր ուխտն ու վերադարձը։

Ուրախ ենք. կը քալենք Խաչի յիշատակներովն ու խորհուրդներովը լի։ Գողգոթայի վրայ բարձրացած խաչի նուիրական վայրկենէն սկսած մինչեւ մեր օրերը, որքան կը գործէ յիշողութիւնը, մէկ մէկու ետեւէն չարան չարան կ'անցնին մեր առջեւէն տեսարաններ, որոնք մեր սիրտը հաւատքով կը լեցնեն։ Խաչի երգիչ աննման Սիւնեցւոյ օրհներգութեան ձայները կը թնդացնեն մեր հոգին։ Մեր պատմութիւնը ո՜րքան լի է խաչի այդ յիշատակներով, ո՜րքան համեմուած այդ համեմներով։ Եւ ես այդ երկնային բարձրութեանց վրայ, խաչի բոյրով օծուած օդի ազդեցութեանց տակ, խաչի խորհուրդներով խորասուզուած, աչքերս դարձուցած դէպի Արեւելք Երասխի ափին, Ս. Էջմիածնի բարձրադիր մայր գմբէթի գագաթին, կ'որոնէի մայրենի եկեղեցւոյ նուիրական խաչը։ Ցուցմունք յուզմանց վրայ։ Դարերու ընթացքում ի՞նչեր չէ տեսել այդ խաչը, ի՞նչ հոգեւոր յաղթանակներու ականատես չէ եղել նա, քանի՞ քանի՞ անգամ Խաչի յաղթական երգերով չեն թնդացեր այդ եկեղեցւոյ բարձրակամար առաստաղները։ Սակայն այսօ՞ր, — ի սուգ համակուած մի գերագոյն պետի համար, խաչը սգաւոր ու սեւասքօղ՝ Հայրապետի մը շիրմի վրայ վերէն հովանի կ'ընէ գլխահակ։ Անգո՛ւթ, հազա՛ր անգութ ժամանակ եւ դար։ Ես այդ յուզմանց մէջ Խաչի պատուանդանի տակ, ակնկառոյց նորա թեւերուն կ'եբաղձէի, կ'աղօթէի։ Մեր քայլերն ուղղուած են դէպի Հս—Արեւելք։ Կ'ելնենք ու կ'իջնենք. կապոյտ ծաղիկներ լի են մեր չորս կողմը, այլ առանց ուշք դարձնելու թէ ի՞նչ են նոքա, արագաքայլ վայր կ'իջնենք, դարձեալ վեր ելնելու համար։ Պ. Քէնտիկեանը հետաքրքրաբար քաղեց այդ ծաղիկներէն, ճանաչեց եւ «Մանուշա՛կ, մանուշա՛կ» ձայն տուաւ։ Ի լուր այդ ձայնին մենք եւս զարթեցանք մեր յուզմունքներէն, վայր կռացած՝ կը գիտենք։ Ճշմարտութիւն է։ Օգոստոս 23 ին նոր բացուած մանուշակի տարատափերէն կը քալենք, կը կոխենք անզգալաբար նորա բաց-կապոյտ գեղանի դէմքը, եւ նա՝ որ ծլած է զարդարելու խաչափայտի տափերը, գոհ է կարծես մեր արարքէն։ Ծաղկասէր, համեստ ոգիներու համար խաչափայտի այդ համեստ մանուշակներէն փնջեր կապեցինք։ Քայլ մի եւս եւ ահա՛ Դիւմլի 6500-7000 ոտք բարձրութիւն ունեցող սարահարթի վրայ ենք։ Կապոյտ ու վճիտ երկինք մը կը կամարէ այդ Հր—Արեւմուտքէն դէպի Հս—Արեւելք ձգուող գոգաձեւ ընդարձակ բարձրաւանդակը, Հիւսիսէն եւ Հարաւէն կը բարձրանան այդ գոգը կազմող լեռներու կողերը, որոնք կանաչապատ են դեռ եւս։ Եփրատն այստեղ փոքրիկ առուակի մը պէս օձակ օձակ կը սողոսկէ դէպի Հս—Արեւելք։ Հիւսիսային կողերու վրայ կ'երեւի Թուրքմէններու Կարին տանող ճանապարհը, իսկ լեռներու կողերուն կան կէս ցրուած, կէս մնացած դարձեալ Նախիրներ, ոչխարներու հօտեր, մրգավաճառ Թուրքմէններու գրաստներ, որոց հանգստավայրերէն մին Խաչափայտն է։

Բերկրագէմ յիշեցինք 1886 ի ամառը, ուր Սանասարեան Վարժարանը գրեթէ ամբողջութեամբ ուխտի կ'երթար Խաչափայտ Խաչին երկրպագելու, Խաչի ականքներէն բղխած ջրերով կազդուրուելու եւ խաչի շնորհքով զօրանալու։ Եւ ի՞նչպէս կարելի է չյիշել, ո՞վ է որ կը մոռանայ ձորի այն ճանապարհը, բնութեան երգերը, քաղցն ու քրտինքը։ Հարցուցէք այդ նուիրական վայրերուն այցելող աշակերտներուն իրենց հետ բերած սուրբ տպաւորութեանց մասին, պատմել տուէք նոցա խաչի պատմութիւնն ու աւանդութիւնները, նկարագրել տուէք խաչի ներգործութիւնը նոցա մատաղ սրտերու վրայ եւ հիացմամբ կը պատմեն քեզ, ցոյց կուտան մէն մի քարն ու ժայռը։ Խաչափայտի պատմութիւնը խաչավայրում պէտք է սովորել, այս է արդի մանկավարժութեան ամենամեծ պահանջը։ Եւ արդարեւ ո՞ր դասն է այնքան կրօնական ոգի զարթուցանող, սէր տածել տուող դէպի խաչը, քան Խաչափայտի ուխտը։

Մեր քայլերը եւս քան զեւս կ'արագանան, յանդէտս կը վազենք եւ ժամը ճիշտ 12 էր երբ Եփրատի ակունքներու մօտ, Խաչի աւազանի վրայ նստեցանք։

Հարաւային լերան հիւսիսը նայող քարքարուտ կողի ճիշտ մէջտեղն է այն աւազանը, որոյ շրջանի տրամագիծը 4-5 մեդր է մօտաւորապէս, մէկ մեդրէ աւելի խորութեամբ. պարզ, վճիտ հարիւրմասնեայ 4° պաղութիւն ունեցող ջուր մը սառցաջրի համով։ Իւր շուրջը այս ու այն կողմ քարեր եւ ժայռեր, փոքր ինչ հեռու դէպի Հր—Արեւմուտք գերեզմաններ, ո՛ գիտէ ի՞նչ արկածախնդիր եւ բաղդախնդիր մարդիկներու։ Ահա խաչի աւազանի, Եփրատայ ակունքի պատկերը։ Այլ իւր պատկերէն առաւել գեղեցիկ ու խորհրդաւոր է իւր պատմութիւնն ու աւանդութիւնը, երկրպագելի իւր նուիրականութիւնը։

Խաչափայտի գերութեան պատմութիւնը Է. դարու կը վերաբերի, Յունաց Հերակլ եւ Պարսից Խոսրով Աբրուէզ թագաւորներու ժամանակ՝ Պարսից Խոռեմ նշանաւոր զօրավարի ձեռքով։ Իւր պատմութիւնը կը թողնենք Է. դարու պատմիչ՝ Սէթէոս եպիսկոպոսին պատմելու։ Եւ մենք ամփոփուինք ժողովուրդի պատմած աւանդութիւններովը, որը գրեթէ նոյն պատմութիւնն է, ինչ ինչ փոփոխութեամբ եւ յաւելուածով։ Տարբեր են դոքա։ Թէպէտ Եփրատը Դրախտի գետերէն մին, Աստուած ինքն իրեն ձեռքերովը յորդեց նորա ակը իւր նորատունկ պարտէզը ոռոգելու. հետեւաբար ի վեր քան զԵ. դար, այլ սիրելի է մեզ Խաչի այդ աւանդութիւնն ու իւր ժամանակը։ Այդպիսի փրկարար եւ երկնային ջրին՝ միայն խաչի անունն ու աւանդութիւնը կը վայլէ. յաւիտեան պաշտելի միան նախնիքը, որ մեզ տուին եւ հասուցին այդպիսի նուիրական պատմութիւններ ու աւանդութիւններ։ Ահա նոքա կարճառօտ։

«Հին ժամանակները կռիւ են ունեցել, Ս. Խաչն ազատել,— օգնական պահապան լինի ձեզ—եւ բերել այս սարերս վր անցել։ Հակառակորդները ետեւներըն են ընկել որ խլեն Ս. Խաչը, այլ մերինները թաղել են զայն, նորէն կռուի են կանգնել եւ յաղթելէն յետոյ երբ խաչը թաղած տեղէն հանել են, խաչի հրաշքով—մեռնիմ իւր զօրութեան—աղբիւր է բղխել»։—Իսկ այլք միեւնոյնը կը պատմեն եւ այսպէս. «Թորթումի քրիստոնեաները լսելով Խաչափայտի վերադարձը միահամուռ մեծ բազմութեամբ կը դիմեն ընդ առաջ ուխտի եւ երկրպագութեան։ Խաչի պահապանները տեսնելով եկողները եւ կարծելով թէ Պարսիկներ են, կը թաղեն Խաչափայտը, այլ տեսնելով թէ եկողներն ուխտաւորներ են կը հանեն եւ աղբիւրը կը բղխի»։ Միեւնոյն հանգամանքը կը պատմեն եւ փոքր Խաչափայտի՝ Եփրատի երկրորդ ակունքի մասին, որ ստորի Արեւմուտքը կը նայի։ Խաչափայտն աստեղէն առնելով կը բերեն եւ իրիկուն մը կ'անցնին Խաչկայ վանքը, ուրտեղէն է և նորա անունն ու ծագումը, իբր Խաչ կայ անդ, որոյ ի յիշատակ վանք մը կը կառուցուի յետոյ։ Իսկ հետեւեալ օրը Խաչափայտն ի ջուր ընկնելով կ'անցնի Ըղտաձորէն՝ գիւղ մը Կարնոյ դաշտի հիւսիսային լերանց ստորոտը, այդ ժամանակ մեռեալ երիտասարդ մը կը տանին եղել թաղելու, որը ի տես Խաչափայտին յարութիւն կ'առնէ անմիջապէս եւ բարեպաշտ ժողովուրդը ճիշդ այդ տեղ եկեղեցի մը կը շինեն հաստահիմն եւ մեծավայելուչ, որը կան դուռն՝ կը սպասէ եղել մինչեւ ԺԹ. դարը խաչի այդ հրաշագործութեան յիշատակը։ Այլ վերջերքը այդ եկեղեցին եւս ուրիշ շատ մը եկեղեցիներու նման փլատակ է եղել։ Նորա տեղն այժմ կը միայ փոքրիկ մատուռ մը։ Այս բոլորը կը պատմէր մեզ մեզմէ երկու օր առաջ Ըղտաձորի ժողովրդեան հետ ուխտի եւ քահանայագործութեան գնացող՝ գիւղի Տ. Յակոբ՝ ծերունազարդ քահանան։ Ես վաղուց հետաքրքիր էի զինքը տեսնել և խօսիլ իրեն հետ։ Օգոստ. 23 ին կիրակի երեկոյեան երբ ձորէն վրանները կ'իջնէինք, պատահեցան մեզ Ըղտաձորի այդ հաւատացեալ ուխտաւորները, ոմանք սայլերով, ոմանք քայլելով ամէն հասակի և սեռի անձինք, եւ կը դիմէին իրենց գիւղը, մեր վրաններէն քառորդ մը հեռու դէպի Հիւսիս։ Նոցա մէջ նշմարեցինք ալեզարդ ծերունի մը քահանայական զգեստներով, այլ այդ զգեստները գրգնած, բրդգնած, ո՛չ մի տեղ անխարկատան. խատուտիկ, քառասնամեայ գտակը գլխին, քառասուն տարուան կեղտը կամարած բոլորը, կաշի գոտեւորած. տրեխ ոտքերուն, ձեռքը գաւազան. երեսը կնճռած. փոշելից կապոյտ աչքերը՝ ճերմակ այլ թաւ յօնքերու տակ, ակնակապիճներու մէջէն հազիւ կ'երեւէին. ճերմակ մօրուքը—երբեմն Գեր. Օրմանեան Սրբազանի՝ այդ պատուական եպիսկոպոսի նախանձը շարժող—կուրծքը կը ծեծէ եւ Սրտաձորի երեկոյեան հովէն ուսերուն կը ծածանի. 80-90, ո՞ գիտէ քանի՞ ամեայ։ Կը քալէ առոյգ, գետինը կը թնդայ իւր ոտքերու տակ։ Ընկերներէս Պ. Ուռիկեանը կը ճանաչէր զայն. «Ահա՛, նա ինքն է», ասաց ինձ, «Տէր Յակոբը», եւ մօտ վազեցինք։ «Ուխտդ ընդունական Տէ՛ր հայր»։—«Ձեզ օգնական, պահապան», և սկսանք հետաքրքիր խօսակցութիւնը։ Այդ աւանդութեան պատմութենէն յետոյ ի միջի այլոց պատմեց մեզ եւ իւր մի վէճի մասին, զոր ունեցել էր համանուն մի այլ երիտասարդ քահանայի հետ։ Ինքը գիտուն կրօնաւորի մը նախանձով վառուած, փիլիսոփայի մը հայեցակէտով գուցէ, կը պնդէ եղել թէ աւազանի մօտ գտնուող սեւ քարը, որուն ուխտաւոր ժողովուրդը կ'երկրպագէ եւ վրան մոմ կը վառէ, երկրպագելի չէ, քանի որ բէ—ե չունի վրան։ Միւսը՝ թէ երկրպագելի է։ «Ես չեմ հաւատար, կ'ուզես գնա՛ Ս. Ռաջնորդին ըսէ, Պատրիարքին գրէ, Կաթողիկոսին բողոքէ, սեւ քարն երկրպագելի չէ, բէ—ե չունի վրան»։ Կարծիքս հարցուց. պատասխանեցի նորան, «Թէ քանի որ խաչի յիշատակներու հետ է կապուած այդ քարն ու այդ ժայռը, այդ հողն ու այդ ջուրը, մեզ սիրելի եւ պաշտելի են, Տէ՛ր Հայր»։ Եւ անցաւ, գնաց՝ զմեզ զարմանքի և ապշութեան մէջ թողլով եւ երկար երկար իւր ետեւէն նայելով։ Ի՞նչ հաւատ, ինչ խօսք եւ առոյգութիւն։

Խաչափայտի ջրի զօրութեան և սրբութեան կը հաւատան նոյն իսկ տեղայի օտարները. Երկնիսուցի(1) օտար գիւղացիի մը կը հարցնէի մի օր, «Ի՞նչ գիտես այս ջրի մասին»։ «Ոչինչ, կը պատասխանէր, միայն թէ երկնքէն է իջել այդ ջուրը»։ Եւ Խաչափայտի ջուրը խմել՝ մեր Կարնեցի բարեպաշտ մամիկներու բերանում օրհնութիւն մի է դարձել իւր զաւակին. «Աստուծոյ հացը ուտես, Խաչափայտի ջուրը խմես»։

Կարնոյ եւ շրջականներու ուխտատեղիներու մէջ նշանաւոր տեղ մը կը գրաւէ Խաչափայտը։ Զանազան ժամանակներում մեծ բազմութեամբ կը դիմեն անդ մատաղ մորթելու, ուխտ ընելու եւ վերադառնալու։ Ըղտաձորցիներէն յետոյ մենք տեսանք սեպտ. 4 ին Օծնեցիներու վերադարձը Խաչափայտէն։ Կ'անցնէին մեր վրաններու առջեւէն, թմբուկ, բոկոտն, այր եւ կին, ծեր եւ տղայ։ Կիներն և աղջիկներն հայ գիւղերուն վերապահած ամօթխածութեամբ երեսները ծածկած. ձեռքերն անթառամ ծաղիկներ, գոգնոցներու մէջ սալոր եւ մասուր, ուսերուն ուսենիներու եւ վարդենիներու թփեր, արագոտն, ժիր ու կայտառ, ամէնքը միահամուռ հպարտ, արհամարհող այդ աւուր սոսկալի բուքն ու փոթորիկը, քամին ու սեւ ամպերը, բարձր ժայռերու գլխէն իրենց գլխին շաչող փայլակներն ու կայծակները՝ յետ կը դառնային։ Իրենց ետեւէն, որոնք հարիւրաւորներ են սեւ ու ճերմակ, կարմիր ու կապոյտ զգեստներով, կուգան իրենց տաւարները, որոց հիւանդութեան բարձման ու բժշկութեան համար տեղի էր ունեցել այդ ուխտագնացութիւնը։

Մենք եւս աճաւասիկ այդ ուխտաւորներու նման, խաչի հաւատքով լի՝ նստել էինք աւազանի ափին եւ մեր ուխտն ու իղձը կը դնէինք խաչի ոտքերու տակ։ Թուրքմէնցի մրգավաճառներ գտանք այդ տեղ, տանձ առանք, եւ փոքր ինչ հանգիստ առնելէն յետոյ հաց կերանք։ Մեր մի կտոր հացի, մսի եւ պանրի վրայ աւելցաւ [illegible], զոր մեզ հրամցուց Կարմիր վանքցի Իւսուֆ աղան, փոխանակ այն պատուոյ մէն զոր մենք հրամցուցինք իրեն։ Ախորժակի մասին ոչ ինչ մի՛ հարցներ. կերանք անյագ, խմեցինք անյագ, կատարեցինք ուխտերս, խնդրեցինք շատ բան եւ ժամը եւր. 1 ½ էր երբ վերջին համբոյրը տալով Խաչափայտի վայրերուն յետս դարձանք մեր վտակի ձախակողմեան լեռներու գագաթներովը։ Տեսանք ճանապարհին ուխտաւորներու կազմած քարակառկառը, որոց վրայ իւրաքանչիւր անցնող դարձողը մի քար կը նետէ, հետը ձգելով իւր ցաւն ու շաւը։ Մենք եւս հետեւելով սովորութեան՝ կատարեցինք այդ պարտականութիւնը։

Այնուհետեւ մի եւ նոյն տեսարաններ, մի եւ նոյն գեղեցկութիւններ, մի և նոյն հրապոյրներ, նման խօսակցութիւններ, կատակներ, մանուշակի տափեր, փնջեր, երգեր, ելք ու էջք, արեւու այրող շողեր, քրտինքի կաթիլներ։ Երեկոյեան 5 ½ էր, երբ չորունակ 9 ½ ժամ քալելով վերջալուսի շողերու հետ վրանները դարձանք, Սրտաձորի շուրջն երկար եւ նեղ աղեղ մը կազմելով։

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

1891 Սեպտ. 21, Կարին

(1) Դարձեալ դաշտի Հիւս. ոտի մը վրայ գտնուող գիւղ մը։

ԱՌ ԱՂՕԹԱՍԷՐՍ (*)

ՄԱՐԴԻԿ, արարած Աստուծոյ Արարչին՝ որ ի ձեռին ունի մարդոյ կեանքն ու բոլոր տիեզերքին կառավարութիւնը, մարդիկ՝ թէ՛ այր և թէ՛ կին, երիտասարդ և ծերք, օրիորդք եւ մանկունք, պարտաւոր են ամեն օր եւ ամեն բանի մէջ, Աստուծոյ դիմել և խնդրել, որ իւր շնորհած կեանքը զօրացունէ, իւր շնչով ստեղծած հոգին անարատ պահէ, եւ մարմինը որ հոգւոյն պատեանն է, խնամէ իւր ամենառատ պարգեւներով, և պահպանէ ամէն փորձութիւններէ։

Մարդիկ, ըստ որում հողեղէն, և միշտ սխալական, իրենց գործած մեղաց քաւութիւն գտնելու, և իրենց անմահ հոգին մեղքի ապականութենէն մաքրելու, և Քրիստոսի Յիսուսի արդեանց շնորհիւ փրկուելու, և սրտի ու մտաց նորոգութիւն և ուղղութիւն ստանալու համար, պէտք և պարտաւորութիւն ունին հանապազ Աստուծոյ գթութիւնն հայցել եւ պաղատիլ։

Վերջապէս մարդիկ պարտաւոր են իրենց երկնաւոր Հօր՝ Աստուածային Նախախնամութեան դիմել, յաճախ, ո՛չ միայն իրենց հոգւոյն և մարմնոյն ամեն աւուր պէտքը խնդրելու, այլեւ զանոնք ընդունած և վայելած լինելնուն համար՝ գոհութեամբ երկրպագութիւն մատուցանելու։

Այս մտօք Աստուծոյ դիմելն է ԱՂՕԹԵԼ, և աղօթքը թէ՛ Առանձնական և թէ՛ Հրապարակական կերպով կը կատարուի։

Առանձնական աղօթքը՝ մարդուս առանձին պարտաւորութիւնն է կատարել, ո՛ւր որ լինի և ո՛ւր որ գտնուի. թէ՛ յաջողութեան և թէ՛ ձախորդութեան մէջ, թէ՛ ուրախութեան և թէ՛ տրտմութեան ժամանակ, վասն զի Քրիստոսական պատուէր է՝ Ցամենայն ժամ և անդադար աղօթս առնել. մանաւանդ անխափան առաւօտ և երեկոյ, և զանձն յանձնել Աստուծոյ խնամոց։

Հրապարակական աղօթքն՝ յոյժ կարեւոր և մեծ պարտաւորութիւն է Քրիստոնէին համար, վասն զի այնու կը յայտնէ իւր Աստուածսիրութիւնն ու եղբայրսիրութիւնը. և ամեն հաւատացելոց հետ միասին իւր Արարչին պաշտօն և երկրպագութիւն մատուցանելով, կը ցուցնէ թէ՝ իւր հաւատակից և կրօնակից եղբարց հետ անդամակից եղած է Յիսուսի Քրիստոսի մարմնոյն. և ինչպէս ազգութեամբ մէկ արիւն են, նոյնպէս և հաւատքով մէկ հոգի եղած են։ Ուստի Քրիստոնէին պարտքն է Հրապարակական աղօթքէ յետ չի մնալ, և Աստուծոյ նուիրեալ Տան մէջ—Եկեղեցւոյ մէջ—ներկայ գտնուիլ աղօթից և պաշտամանց Սուրբ խորհրդոյ, մանաւանդ կիրակի և Տօն օրերն՝ յորս միշտ պէս կը կատարուի Խորհուրդ հաշտարար և փրկարար պատարագի մեզ համար խաչեալ մեր Տէր Յիսուսի։

Մեր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ժողովուրդն, իբրեւ առաւել աղօթասէր քրիստոնեայ ժողովուրդ, դարուց ի դարս նշանաւոր եղած է իւր կանգնած հայակապ Աղօթատեղիներով, թէ՛ ի Հայս, և թէ՛ ամեն տեղ ուր որ գաղթել են, մինչև իսկ հալածանաց ժամանակ. քանզի Եկեղեցւոյ մէջ միայն կը գտնէին մխիթարութիւն հոգւոյ։

Սակայն ցաւալի է ըսել, որ վերջին ժամանակներս Հայ ժողովրդեան այս ջերմեռանդ բարեպաշտութիւնն ի տեղիս տեղիս թուլացած է։ Մինչդեռ յառաջագոյն Հայոց սուրբ Եկեղեցեաց մէջ ամեն օր բազմութիւն հաւատացելոց կը տեսնուէր, այժմ, գո՛նէ կիրակի օրերն՝ բազումք կը ծուլանան Հրապարակական Աստուածպաշտութեան մասնակցիլ, մանաւորապէս նոքա՝ որ ժողովրդեան բարի օրինակ լինելու կոչումն ունեցած են իրենց ազդեցութեամբն ու գլխաւորութեամբ։

Հայոց Եկեղեցին, Հայ ազգայնութեան կեդրոնն եղած է մինչեւ ցարդ, և մեք մեր ազգութեան անկորուստ միակն՝ մեր եկեղեցւոյ կը պարտիմք. ուստի Հայ Քրիստոնեայն պարտաւոր է գո՛նէ կիրակի օրերն միանալ իւր ազգի անդամոց—իւր եղբարց հետ նոյն կեդրոնին մէջ, և ընդ նոսին միաբանութեամբ զԱստուած փառաբանել զՀայրն ազգաց և ազանց. որով կը քաջալերուին համազգի եղբարք, փոխադարձ սիրով և հաւատով ամրացունել Ազգութեան կապը, և վստահութիւն ներշնչել միմեանց։

Կիրակի օր՝ երբ Քրիստոնեայն Եկեղեցի կը մտնէ, և ականջ կը դնէ Աստուածային օրհներգութեանց, միտքը կը բերէ՝ որ իւր նախահարք եւս իրենց թէ՛ փառաւոր և թէ՛ անկեալ վիճակին մէջ, մի և նոյն սքանչելաբուղխ Շարականներն ու Աղօթքները լսելով՝ մխիթարուած ու զօրացած են հոգւով ու սրտով, և այնպէս իրենց սերունդն եւս ոգեւորած են հաւատարիմ մնալ Քրիստոսի և Հայութեան։

Իսկ երբ ունկնդիր կը լինի Աստուծոյ խօսքին, այսինքն, Մարգարէական, Առաքելական և Աւետարանական Ս. Գրոց, պէտք է այնպէս ըմբռնէ և հաւատայ, որ Աստուա՛ծ կը խօսի իրեն հետ, և Հայրաբար կը խրատէ զինքը։ Քրիստոնեայն շա՛տ ուշադրութեամբ պարտաւոր է ականջ դնել Սուրբ Գրոց երկնաւոր պատգամներուն, և անոր համեմատ իւր վարքը, բարքը և ընթացքը ուղղել, հաւատքն ու գործքը միմեանց յարմարցունել, և կանոնաւոր կեանք ունենալ թէ՛ իւր անձին հետ, թէ՛ իւր ընտանեաց հետ, և թէ՛ ամեն մարդու հետ, վերջապէս աշխարհի հետ։

Այսպիսի քրիստոնէական կենցաղի վարժութիւն և յարմարութիւն ունենալու համար, Ս. Գրոց ընթերցումն շատ օգտակար և հրահանգիչ կը լինի, եթէ ամեն կիրակի եկեղեցւոյ մէջ կարդացուած Ս. Գիրքն՝ նոյն օր ընտանեաց հայրեր պատմեն, և վերստին կարդալով տպաւորեն իրենց և ընտանեաց սրտերու մէջ Աստուծոյ երկիւղը, պատուիրանքը, սէրը և գթութիւնը։

Ուստի ամեն Հայ-Քրիստոնեայ իւր տան մէջ պէտք է ունենայ Աստուածաշունչ Ս. Գիրքն, ինչպէս նաեւ Շարականն ու Ժամագիրքն, իբրեւ գանձարան գիտութեան, և յիշատակարան ու գրաւական սիրոյ իւր հարց և նախահարց Հայաստանեայց։

Արդ՝ Հրապարակական Աստուածպաշտութեան օգտակարութիւնն համառօտիւ ցուցնելէ զկնի, կը մնայ գիտնալ թէ՝ Եկեղեցւոյ մէջ Հրապարակական Աղօթքի ներկայ գտնուող Քրիստոնեայն ի՞նչպէս պէտք է աղօթել։

Մեր ազգի բարեպաշտներէն ոմանք սովորութիւն ըրած են տանիլ յեկեղեցի Սաղմոս կամ Նարեկ և կամ մի այլ աղօթագիրք, և շարունակ կարդալ ժամերգութեան և Ս. Պատարագի ատեն։ Այս սովորութիւն շատ օտար է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կարգադրութենէն, նորամուտ մի սովորութիւն ուրիշ ազգերէ օրինակուած, որում Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք ուշադրութիւն չընելով, այն աստիճանին հասած է՝ որ մինչեւ իսկ մեր Ս. Եկեղեցիէն հեռեալ և նորա դէմ պարսաւանօք խօսող անձանց շինած տեսակ տեսակ աղօթագրքերն ձեռքերնին առած, եկեղեցի կուգան և կը կարդան։ Այս սխալ գրութեան օգնած են բարեմտաբար՝ նաև յետին դարու մեր ազգային հեղինակներէն և տպագրիչներէն ոմանք՝ որք նմանողութեամբ օտարաց՝ Ս. Պատարագի ատեն կարդացուելու համար եւս՝ զանազան աղօթքներ յարմարցուցած են, արտաքոյ սովորութեան Հայ-Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ։

Հրապարակական Աղօթքն սահմանուած է, ո՛չ եթէ քահանայից և դպրաց համար միայն, այլ բոլոր բովանդակ ժողովրդեան համար։ Ամեն Աղօթք՝ որ քահանայն կը կարդայ Եկեղեցւոյ մէջ, և ամեն Երգ՝ որ դպիրք կ'երգեն, ի դիմաց և վասն համօրէն ժողովրդեան է. ուստի պէտք է ժողովուրդը ձայնակից լինի այն ընթերցուածոց, կամ մտադրութեամբ մասնակցի, և ո՛չ թէ զատ աղօթագրքով ուրիշ կերպ բան կարդայ։

Այս ըսածնիս նոյն իսկ մեր ժամագրքէն եւս յայտնի է, որ ամեն ժամու կանոնեալ աղօթից սկիզբը այսպէս գրուած է. Կարգաւորութիւն ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԱՂՕԹԻՑ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ. ուրեմն Աղօթքն՝ Հասարակաց (Եկեղեցականաց և ժողովրդոց, արանց և կանանց) համար սահմանուած լինելով, ամեն անոնք որ եկեղեցի կը մտնեն, պարտաւոր են Եկեղեցւոյ ընթերցուածոց համաձայն աղօթել։ Իսկ նոքա որ Սաղմոս կամ ուրիշ Աղօթագիրք մ'առած ձեռքերնին կը կարդան (ինչպէս տեսնուած են,) չեն կրնար ուշադրութիւն ընել և մասնակցիլ Հասարակաց աղօթից և Ս. Պատարագի խորհրդոյն, այլ մտքերնին ցրուելով՝ ոչ իրենց կարդացածը կրնան հասկնալ, և ոչ եկեղեցւոյ ընթերցմունքէն օգուտ քաղել։

Ուրեմն Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ անդամ և զաւակ եղող քրիստոնեայն, եկեղեցւոյ մէջ կատարուած ժամերգութեանց համեմատ աղօթելու համար, պարտաւոր է կամ ուշադրութեամբ միտ դնել ընթերցուածոց, և կամ իւր ձեռքն ունենալով մեր ԺԱՄԱԳԻՐՔԸ՝ բանալ այն տեղն՝ որ քահանայն կամ դպիրք կը կարդան, և անոնց հետ մտքով կամ մռմռալով աղօթակից լինել. որով բոլոր հաւատացեալք՝ իբրեւ ի միոջէ բերանոյ զԱստուած փառաբանելով, հոգեպէս միացած լինելնին կը յայտնեն. եւ ահա այս է միակ նշան Հրապարակական Աստուածպաշտութեան։

Արդ՝ մեր սոյն Աղօթագիրքն նորահնար բան մի պէտք չէ նկատել, այլ մի եւ նոյն ԺԱՄԱԳԻՐՔՆ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ կը պարունակէ ամբողջ ժամակարգութիւնը իւրաքանչիւր աւուրց եւ ձայնից համեմատ. (1) զոր այսպիսի կարգաւ շարադասել եմք։

Նախ՝ Կիրակի օրերու Ժամերգութիւնն, հանդերձ Ս. Պատարագի խորհրդով. ապա Լուր օրերու կարգն առանձին, (որ ժամասէրն չի շփոթէ կիւրակէ աւուրց հետ.) եւ ապա Արեւագալի, և Ճաշու, և Երեկոյեան ժամերգութիւններն, որոց մէջ գտնուած ամեն Քարոզներն ու Աղօթքներն պարզաբանուած են. մանաւանդ Ս. Պատարագի խորհրդոյն մէջ՝ կարեւոր բացատրութիւններ աւելցուած են, որպէս զի աղօթասէրք լիովին հասկնան եւ ճիշդ տեղեկութիւն ունենան իրենց Ազգային Եկեղեցւոյ կարգաց վրայ, եւ ըստ այնմ գիտութեամբ եւ զգացմամբ աղօթեն։

Մեր նախնի Ս. Հայրերէն մեզ յիշատակեալ այսպիսի աննման եւ կատարեալ Աղօթագիրք մի՝ զոր պատրաստած են գլխաւորապէս մեր սուրբ Թարգմանիչք՝ յաւիտենական երախտագիտութեան արժանի Բարերարք Ազգիս Պարթեւն ՍԱՀԱԿ եւ Մաշտոցն ՄԵՍՐՈՊ, եւ ապա Երանելի Հայրապետքն մեր ԳԻՒՏ, եւ ՅՈՎՀԱՆ Մանդակունի, եւ Շնորհալին ՆԵՐՍԷՍ, այսպիսի հոգեշունչ Աղօթագիրք մի կրսեմ զոր թէ՛ եկեղեցւոյ մէջ՝ եւ թէ Առանձնական աղօթքի ժամանակ կրնայ գործածել ջերմեռանդ հաւատացեալն, իւրաքանչիւր Հայ-Քրիստոնէի վայելուչ է եւ պարտք ստանալ եւ իւր քով ունենալ. որով երբէք կարօտութիւն չ'մնար նորահնար եւ օտար աղօթագրքերն առնուլ եւ գործածել Եկեղեցւոյ եւ տան մէջ. վասն զի Եկեղեցւոյ մէջ ժամերգութեան ատեն՝ նոյն իսկ Սաղմոս կամ Նարեկ կարդալ ներելի չէ։

ՍԱՂՄՈՍՆ իբրեւ մի սքանչելի մասն Աստուածաշունչ Ս. Գրոց, եւ ՆԱՐԵԿՆ իբրեւ Աստուածախօս եւ սրտառուչ Աղօթագիրք՝ մեր Եկեղեցւոյ Հոգեշնորհ մի վարդապետի—Ս. ԳՐԻԳՈՐ Նարեկացւոյ ընտիր գործ, այնքան սիրելի եղած են Հայ ժողովրդեան, որ մինչեւ ցայժմ շատեր իրենց տան մէջ ամեն առաւօտ մի կանոն Սաղմոս եւ մի քանի գլուխ Նարեկ կարդալու բարի սովորութիւնը կը պահեն, որոց հետեւիլը կը բաղձամ ամեն Հայ քրիստոնէից համար։

Բայց Եկեղեցւոյ մէջ, յորում երեկոյ և առաւօտ ընտրանօք Սաղմոսներ կը կարդացուին երգելով կամ փոխասացութեամբ, այս սաղմոսներուն պէտք է ձայնակցի ժողովուրդը. եւ մինչեւ անգամ կարդալ չը գիտցողներն եւս ուշադրութեամբ ականջ դնելով ամեն աղօթից եւ երգոց, պարտին ջանալ ի բերան սովրելու զանոնք, մանաւորապէս Տէրունական Աղօթքն (Հայր մերն,) Փառք ի բարձունս եւ Սուրբ Աստուած երգերն, Հաւատոյ Հանգանակն (Հաւատամքն) եւ Ողորմեա ինձ Աստուած Սաղմոսն, եւ Հաւատով խոստովանիմ 24 տուն Աղօթքն, եւ այլն. եւ այսպէս միահամուռ եւ միաբերան ջերմեռանդութեամբ կատարեն Հրապարակական Աստուածպաշտութիւնն, համաձայն քահանայից եւ դպրաց օրհներգութեանց։

Եւ որ ժամանակ Աստուածաշունչ Ս. Գիրք կարդացուի, ժողովուրդը պարտաւոր է երկիւղածութեամբ մտիկ ընել, եւ խնդրել Աստուծմէ, որ այն երկնային պատուէրներն իրեն սրտին վրայ դրոշմուին։ Ո՜րչափ կը մեղանչեն այն քրիստոնեայք, որ Ս. Պատարագի մէջ Մարգարէական եւ Առաքելական թղթոց ընթերցումն սկսածին պէս եկեղեցիէն դուրս ելնել սովորութիւն ըրած են իրենց, իբրեւ թէ անկէտ մի բանի ունկնդրութիւն չընելու համար. այն ինչ՝ այն Աստուածային խօսքերն են, որ իրենց անմահ հոգիներուն փրկութեան ճանապարհը կը ցուցնեն, եւ թէ՝ Եկեղեցին իսկ՝ նոյն Ս. Գրոց վրայ հիմնարկուած է եւ կազմուած։

Եկեղեցւոյ պաշտօնէից պարտաւորութիւնն է զգուշացունել զժողովուրդն այս մեղքէն. եւ ամեն կիրակի բոլոր եկեղեցեաց մէջ նոյն աւուր Ս. Գրոց ընթերցուածոց համառօտ եւ պարզ բացատրութիւնը տալով, խրատել զանոնք՝ որ արթուն մնան մտօք, եւ ճանչեն իբրեւ քրիստոնեայ մարդ առ Աստուած, եւ իբրեւ Հայ մարդ առ Ազգն ունեցած պարտաւորութիւնքն, եւ հաւատով, յուսով եւ սիրով ապրին այս աշխարհի մէջ. որովհետեւ այս երեք Աստուածաւանդ առաքինութեամբ կրնայ զարգանալ եւ բարգաւաճիլ ազգ մի, եւ յաւիտենական կենաց արժանի լինել։

Եկեղեցի գնացող Քրիստոնեայք պարտին յիշել թէ Աստուծոյ Տունը կ'երթան, եւ նորա ամենատես աչքին առջեւ կանգնած են, ուստի պէտք է որ ամեն պարկեշտութիւն, երկիւղածութիւն եւ համեստութիւն ունենան։

Եկեղեցւոյ մէջ իրարու հետ խօսիլ եւ խնդալ, շա՛տ անվայել եւ շա՛տ անպատշաճ բան է, եւ մեծ մեղք է։

Այր մարդիկ ըստ Առաքելական պատուէրին՝ գլխաբաց, եւ կին մարդիկ՝ պարկեշտ կերպով գլուխնին ծածկած պէտք է մտնեն յեկեղեցի, (Ա. Կորնթ. ԺԱ. 4—7։)

Կանայք մանաւանդ, Եկեղեցի գնացած ատեն, պէտք է այնպէս համեստ կերպով հագուին, որ բնաւ հասարակաց գայթակղութեան պատճառ չ'լինին, եւ Աստուծոյ տունը զբօսավայրերու չի նմանցունեն։

Այր մարդիկ եւս, կիրակի օրերն՝ ի պատիւ Քրիստոսի, ըստ չափու կարողութեան, պարզ եւ մաքուր հագուստով երթալու են յեկեղեցի, եւ զգուշանալ՝ որ եւ է կերպով իրենց ընկերներուն զզուանք չի պատճառելու։

Թէ՛ այր եւ թէ՛ կին մարդիկ, առանց բանաւոր պատճառի, պէտք չէ՛ որ Եկեղեցւոյ ժամերգութիւնը չ'աւարտած դուրս ելնեն. զի կիրակի օրեր՝ մարմնաւոր գործի օր չլինելով, քրիստոնեայն պարտի Հասարակաց աղօթից ներկայ գտնուիլ, եւ Ս. Պատարագի խորհրդոյն շնորհքն վայելել, եւ հոգեւոր գործով եւ մտածութեամբ անցունել օրը։

Վերջապէս ամեն Քրիստոնեայ անձանց նուիրական պարտաւորութիւնն է ջանալ՝ սա հետեւեալ Առաքելական խրատներն սրտի մտօք կատարել, իւրեանց ընթացից ամենօրեայ կանոն ընտրելով զայն.

«Եղբայրսիրութեան մէջ՝ իրարու վրայ գթած եղէք, պատուելու մէջ՝ իրարմէ յառաջ անցէք, հոգւով եռացէք, Տէրոջ ծառայեցէք։ Յուսով խնդացէք, Նեղութեան համբերեցէք, ստէպ աղօթքի կացէք։ Ի պէտս սրբոց (քրիստոնեայ եղբարց պէտքերուն) հաղորդ (մասնակից) եղէք, եւ հիւրասիրութիւն ունեցէք։ Ձեզ հալածողներն օրհնեցէք, ու մի՛ անիծէք։ Խնդացողներուն հետ խնդացէ՛ք, եւ լացողներուն հետ լացէ՛ք։ Իրարու վրայ մի եւ նոյն խորհուրդն ունեցէք. ամբարտաւան մի՛ ըլլաք, այլ խոնարհներուն հետ խոնարհեցէք. չարութեան փոխարէն չար մի՛ հատուցանէք, ամեն մարդոց առջեւ բարի բաներ խորհեցէք. Որչափ կարելի է, ամեն մարդոց հետ խաղաղութիւն ունեցէք։ Վրէժխնդրութիւն մի՛ ընէք, սիրելիք, այլ բարկութեան տեղի տուէք. վասն զի գրուած է. Իմ է վրէժխնդրութիւն եւ ես պիտի հատուցանեմ, կ'ըսէ Տէրը։ Եթէ թշնամիդ անօթի է հաց տուր անոր, եւ թէ որ ծարաւի է ջուր տուր, այսպէս ընելով, անոր գլխուն վրայ կրակի կայծեր կը դիզես. Չարէն մի՛ յաղթուիր, այլ բարիք ընելով յաղթէ՛ չարին»։ (Հռոմ. ԺԲ. 10—21։)

Աստանօր վերջացունելով եւ ես իմ Ցառաջաբանն, կը բարեմաղթեմ առ միակ Գլուխն Եկեղեցւոյ եւ Ճշմարիտ Քահանայապետն Յիսուս Քրիստոս, որ այս իմ աշխատութիւնս արդիւնաւոր լինի ամեն աղօթասիրաց համար, շնորհիւ Ամենազօր Ս. Հոգւոյն Աստուծոյ. եւ ամենայն որդիք եւ զաւակունք Հայաստանեայց Քրիստոսահիմն Եկեղեցւոյ՝ աճին եւ բարգաւաճին բարեպաշտութեան, առաքինութեան եւ Աստուածպաշտութեան մէջ, իւրեանց ամենագովելի նախահարց նման, որք անարատութեամբ եւ անսայթաքելի ուղղափառութեամբ պահեցին զՀաւատ մեր եւ զկրօն, եւ նոքօք զԱզգայնութիւն մեր համայն, զոր պահպանեսցէ Տէր միշտ անյաղթելի ի դրանց դժոխոց ց'յաւիտեանս ժամանակաց. Ամէն։

[illegible]

Ս. ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՑ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔՀՆՅ. Կ. ՄԿՐԵԱՆ

Ի 14/26 Յունուարի 1891
Ի Հայկական Թուականիս 4383
Եւ ըստ Տոմարիս ՌՅԽ.
Արաց ամսոյ Ե.
Կոստանդնուպոլիս—Բերա

(*) Ցառաջաբան Արժ. Միհրան Տէր Հօր աշխատասիրած ԱՂՕԹԱԳՐՔԻՆ երկրորդ տպագրութեան։

(1) Մեր եկեղեցւոյ մէջ եղած բոլոր երգեցմունք եւ ընթերցմունք, Սաղմոսի ութ կանոնաց համեմատ՝ ութ Ձայնի բաժնուած են այսպէս, ԱՁ (առաջին ձայն,) ԱԿ. (առաջին կողմ) ԲՁ. (երկրորդ ձայն) ԲԿ. (աւագ կողմ) ԳՁ. (երրորդ ձայն) ԳԿ. (վառ ձայն) ԴՁ. (չորրորդ ձայն) ԴՁ. (վերջ ձայն) եւ այլն։ Այս ձայնից համեմատ կ'երգուին Շարականք եւ կը կարդացուին Սաղմոսաց կցորդ չորս Քարոզներն ու չորս Աղօթք, նոյնպէս եւ կիրակի աւուրց յատուկ Տաղերի, Իւղաբերից, Հանգստեան եւ Բժշկութեան Աւետարանք. ուստի աղօթասէրք պարտին Օրացոյցէն իմանալ ամեն աւուր Ձայնն և ըստ այնմ գործածել սոյն Աղօթագիրքն, ի հարկին։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ

ՕԴԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾԻՔ

Օդավարութիւն ըսի, որովհետեւ աւելի որոշ բառ մը սահմանել կարելի չէ տեղափոխութեան այդ միջոցին, թէպէտ շատերը օդային նաւարկութիւն կ'ըսեն, թէպէտ այդ անուամբ ընկերակցութիւն մ'ալ կայ, սակայն կարծեմ թէ օդավարութիւնն աւելի յարմար է։

Երբ որ օդավարութեան խօսք բացուի, ամէն ոք, մինչեւ իսկ ամենէն ռամիկները կը սկսին անձամբ յուսալ մը ներգործութիւնն զգալ, ամէն ժամ, ամէն վայրկեան կը սպասուի այն աչաւոր վճռոյն, այն պարզ լուծման զոր պիտի կրէ ապագայ աշխարհին համար ամենամեծ բարիք մը լինելիք այդ անթափանցելի արուեստ եւ կնճռալից խնդիր։ Անով զբաղեալ ամէն գիտունք անդուլ եռանդով մը կը հետեւին իրենց խուզարկութեանց։ Թէ՛ յԵւրոպա եւ թէ՛ յԱմերիկա, մին զգոյշ խոհականութեամբ ամէն խնդիր քննելով եւ միայն կարելւոյն ետեւէն երթալով, իսկ միւսն յախուռն յանդգնութեամբ ամէն երեւակայելի միջոցներու վրայ նետ-

ունելով, ամենքն ալ ի միասին նոյն տենդոտ յարատեւութեամբ եւք մը կը փնտռեն։ Այս երկու աշխարհներուն մէջ վերոյիշեալ բարոյական տարբերութենէն զատ նիւթական մեծ զանազանութիւն մը կայ իրենց գիւտը ծանուցանելու ձեւին մէջ։ Մինչդեռ յԵւրոպա գտիչը երկչոտութեամբ քանի մը հազար ֆրանք կը խնդրէ իւր խորհրդոյ ու ծրագրոյն գործադրութեանը համար, անդին՝ իրենց անդրատլանտեան պաշտօնակիցք միլիոններու զօրութեամբ հրապարակ կը հանեն իրենց գիւտը, անշուշտ համոզուած ըլլալով թէ իրենք որչափ բարձր արժէք տան իրենց գիւտին, հասարակութիւնն ալ այնչափ պատկառանօք եւ սքանչանօք պիտի ընդունի զայն։

Այսպէս է ահա Բէննինկթընի հնարած օդաւարութեան նոր գործին։ Օդապարիկը սիկառի ձեւով եւ երկու մասի բաժնուած է, որոց մին իբր կայք սենեակ մը կը ծառայէ եւ միւսը երեք գլանով կայծային շարժիչ մը կը պարունակէ, որ ուղղակի կը դարձնէ յետնակողմը դրուած պտուտակը։ Այդ ձուաձեւ մարմնոյն մէկ բեւը երկարած առագաստ մը կայ որ յառաջակողմը գտնուող պէկին քիչ մ'աւելի վարի կողմը հորիզոնական դիրքով ու տրապիզոյին ձեւով, երկրորդ առագաստ մը կայ որոյ կազմածը թռչնոյ պոչին կը նմանի եւ գործին բարձրացնելու եւ իջեցնելու կը ծառայէ։ Արդէն նոյն պաշտօնը կատարող օդապարիկին երկու կողմը դրուած հորիզոնական մղիչներէն անխափան կը գործէ այս երկրորդ առագաստը։ Երկու հորիզոնական ուրիշ առագաստներ ալ իբր անկարգել կը գործածուին իջման պահուն։

Գտիչը չէ ըսած թէ ի՛նչի պիտի ծառայեն նաւակին տակի կոտակիչները, նոյնպէս չէ ըսած թէ ուրկէ՞ պիտի ստանայ իւր շարժիչին հարկաւոր կազը։ Գործին ամբողջին ալիւմինիումէ շինուած է, որով ամենաթեթեւն է իւր տեսակին մէջ։ Ինչպէս գիտէք ալիւմինիումը արծաթի նման եւ թեթեւագոյն մետաղն է։ Գտիչը 12 մեթրոյ փոքր մէկ նմոյշը շինած է իւր գործոյն, որ պտուտակին տեղ ելեքտրականութեամբ շարժող փոքր անիւ մը ունի։ Ելեքտրական հոսանքը հողին վրայ հաստատուած բարդ մը կը մատակարարէ։ Այս նմոյշը իւր փորձերու միջոցին գոց շրջափակի մը մէջ բաւական գոհացուցիչ կերպիւ շարժած ըլլալուն համար, Պ. Բէննինկթըն յաջողած է 20 միլիոն տոլար դրամագլխով ընկերութիւն մը կազմել, որ հաճած է նաեւ բաժնետոմսերու փոքր մի մասը հասարակութեան թողուլ։ Երջանի՛կ բաժնետերք։

Իսկ Ֆրանսայի մէջ Պ. Փարէլլ՝ Օդային Նաւարկութեան Ֆրանսական ընկերութեան ներկայացուցած է յիշատակագիր մը որով իւր հնարած մէկ նոր գործւոյն նկարագրութիւնը կընէ։ Այս գործին միանգամայն իբր օդապարիկ եւ իբր բարձրութեան մեքենայ պիտի կրնայ ծառայել որով մինչեւ հիմա այդ երկու ճիւղերուն մէջ ալ ձեռք բերուած յաջողութիւնները միացնել կը յուսացուի։ Ջրածինով ուռած օդապարիկին եւ նաւակին մէջտեղը մակարդակ մը դրուած է, որ ըստ պիտոյից կարելի է օդապարիկի հորիզոնական առանցքին հաւասար կամ անկէ աւելի մեծ ընել։ Այս շարժուն մակարդակը իւր երկու առանցքերուն վրայ պիտի կարենայ դիւրութեամբ դառնալ։ Եթէ մէկ կողմ ծռենք այդ մակարդակը, օդապարիկին համբարձական զօրութեան մեծապէս պիտի օգնէ. իսկ եթէ շիտակ բռնենք զայն, իջեցնելու եւ օդին մէջ յառաջ վարելու պիտի ծառայէ։ Այս գործին ղեկ մ'ալ ունի եւ գտիչը յատկապէս կը յանձնարարէ ալիւմինիումէ շինել մակարդակը որ տղայոց թռուցիկին պաշտօնը կատարելու սահմանեալ է։ Նաւակին մէջ քարիւղով տաքցող շարժիչ մը պիտի դրուի, որ մէկէ պտուտակ մը շարժէ։ Այս պտուտակը ալիւմինիումէ բարակ ու երկայն կոներէ պիտի բաղկանայ եւ օդապարիկի առանցքին զուգահեռակի առջեւէն ետեւ պիտի դառնան։ Այդ կոները եթէ կողմնակի դրուին ամբողջ գործին պիտի կրնան յառաջ վարել եւ եթէ ղեկը կորսուի, գործին մէկ մը յաջ, մէկ մ'ի ձախ պիտի տարուբերէն եւ անկումէ մը պիտի պահպանեն։ Եթէ ուղղահայեաց կերպիւ դրուին դարձեալ մի եւ նոյն կոները գործին շատ շուտ բարձրացնելու եւ կամ կէջ յամրացնելու պիտի ծառայեն։

Սակայն մինչեւ ցարդ այս տեսակ գործիներէն եւ ոչ մին յաջողած ըլլալուն, գիտունք տարակուսելի կարծիքներ միայն կը յայտնեն։ Յիրաւի այդ մակարդակը օդապարիկին ներքեւն ըլլալով շատ ծանրութիւն պիտի պատճառէ, եւ եթէ փոքր ալ չըլլան, օգուտ չպիտի ունենայ։ Հարկ է որ գործին անհամեմատ արագութիւն մ'ունենայ մակարդակին բաղադրիչ զօրութիւնը բեկանելու համար։ Նոյնպէս նաւակին վրայ լինելուն համար ալ գետինը թառելու միջոցին շատ վտանգաւոր պիտի ըլլայ մէջը նստողներուն։

Բարիզի մէջ ալ սեպտեմբերին մեծ աղմուկ հանեց Պ. Ատէրի երեւակայած թռչուն մեքենայն որ կը յուսացուի թէ միշտ փափաքուած եւ ամենէն կատարելագործուածն է։ Մեծ գիտունք իրենց սքանչացումը միայն յայտներ են ծրագիրը քննելէ յետոյ։ Ի մօտոյ Շան-զէլիզէի, այդ մագնէս դաշտին մէջ պիտի փորձուի այն մեքենայն որոյ փորձերուն արդիւնքը եւ մեքենային ճշգրիտ նկարագրութիւնը ժամանակին ընել կը խոստանամ։

Եւ անցնինք հիմա Անգլիա՝ հանդարտ պաղարիւնութեան եւ խորազննին քննութեան այդ երկիրը։

Անգլոյ Քովինթրի քաղաքին Պարոնայք Շառւ եւ Որդիք նորօրինակ մեքենայ մը հնարած են որ ընդհանուր առմամբ թռչնոյ մը ձեւն ունի, մարմինը պողովատեայ խողովակներով եւ գլուխն ու ոտքերը ձգախեժէ շինուած են։ Իւրաքանչիւր թեւը 5·49 մեթր կը չափէ եւ թեւերուն մէկ ծայրէն միւսը 12·20 մեթր երկայնութիւն մը կայ։ Այս թեւերուն դրութիւնը չղջիկին անդամաղընական յատկութիւններուն յար և նման է։ Շարժիչը 3 ձիու զօրութիւն ունի եւ ելեքտրական է։ Արդէն այս գործւոյն 1·83 մեթր երկայնութեամբ մէկ փոքր նմոյշը շինուած է որուն թեւերը մագաղաթէ, մարմինը հնդկեղէգեայ ու պողովատեայ, եւ գլուխն ու պոչը ձգախեժեայ է։ Այս նմոյշը անցեալ ամիս փորձուեցաւ Լոնտոնի Բիւրեղեայ-Պալատան մէջ եւ արդիւնքը շատ գոհացուցիչ եղաւ, այնպէս որ ամենջապէս մեծը շինելու ձեռնարկեցին։

Տեսնենք թէ ո՛վ պիտի կրնայ լուծել այս կորդեան հանգոյցը։

Վ. ԳԱԼՊԱՔՃԵԱՆ

ՈՐԲԵՒԱՅՐԻՆ

Քսանեւհինգամեայ թարմագեղ հասակին մէջ որբեւայրի էր մնացած տիկին Սոֆի. չորս տարի շարունակ վայելած էր ամուսնական կեանքի հեշտութիւններն ու յափրացած կշտացած. այդ շրջանն, որ դժբախտաբար ամեն մարդկային արարածոց համար սա հասարակ նոյնքան բարեբաստ չըլլար, բացառիկ տրամադրութեամբ մը երջանկութիւն բերած էր այդ գեղանոյ մանկամարդուհւոյն կեանքին մէջ. հեզահամբոյր բնաւորութեամբ եւ ծայրայեղապէս հաճոյակատար ամուսին մըն էր ունեցած։ Թէեւ ոչ այնքան երիտասարդ —երեսունըեւհինգն անցած —որքան կը բաղձան ունենալ դարավերջիկ օրիորդք, Գրիգոր աղա այդ թեթեւ պակասութիւնը կը լեցունէր ուրիշ աւելի աչքի զարնող առաւելութեամբք. ըստ բաւականի գեղեցիկ, մարմնապէս առողջ, դրամապէս նախանձելի, կրթեալ —թէեւ քիչ մը համաչափեալ կրթութեամբ —ընտանեսէր, խիր բան՝ պատուական մարդ։ Տիկին Սոֆի, ընտանեկան նսեմ վիճակէ մը՝ ի շնորհս իր գեղին՝ այդ հեշտ ու կակուղ մթնոլորտին մէջ յանկարծ բարձրանալով՝ նախ երկչոտ ու տարտամ ընթացք մը ունեցած, այլ ապա, իր բնաւորութեան ճկունութեամբն ու հանգամանքին ազնուութեամբը, շուտ ընդ փոյթ այնպէս իմն ձուլուած կաղապարուած էր այդ նորածագ կեանքին պայմաններուն ու սովորոյթներուն որ, իր ընտանեկան շրջանակին նոյն իսկ ընծայած էր ազնուութեան թրթռուն ու հեշտագեղեցիկ երեւոյթ մը։ Բայց յանկարծ վերիվայր շրջած էր այդ ըղձալի երջանկութիւնը. Գրիգոր աղա, անակնկալ ծանր հիւանդութեան մը հետեւանօք, գերեզման իջած էր՝ իր հետ տանելով սիրասուն կնոջ մը սուգն ու արցունքը, վիշտն ու կսկիծը։ Տիկին Սոֆի ոգի ի բռին կռուած էր այդ անողոք հիւանդութեան հետ, որ յաղթական ելեր էր. իր սիրելի երկանը սնարէն չէր բաժնուած մինչեւ այն վայրկեանն յորում օրհասականը՝ վերջին հառաչի մը հետ՝ ադերսական խշխշուկ նայուածք մը նետեր էր իր գեղանի կնկան վրայ եւ մրմնջեր էր.

—Սոֆի՛ս, սիրելի Սոֆի՛ս, խօսք տուր որ ալ չպիտի ամուսնանաս...

—Կ'երդնո՛ւմ...

Ու մեռեր էր Գրիգոր աղա՝ սարսռալի շրթանցը վրայ ունենալով երանութեան անմեկնելի ժպիտ մը եւ մարած աչուըներուն մէջ՝ առկայծ շողիւն մը։

Տիկին Սոֆի որբեւայրի էր հիմակ, գեղանի կնոջ մը ամեն դիւթիչ հրապոյրներովն առլցեալ, եւ առանձինն այս փորձանաւոր աշխարհի մէջ։ Ամբողջ օրեր քաշուած կ'անցունէր իր սգապատ սենեակին մէջ, այն սենեակն ուր առաջին անգամ ընդունած էր իր սիրեցեալ կողակցին ամուսնական ողջագուրանքը։ Սեւ զգեստներ կը հագնէր, որք եւ առաւել կը շեշտէին, դուրս կը ցայտեցնէին իր մետաքսր գեղն ու շնորհը։ Իր սուգին այդ սաստկութեանը կանցի տեսակ մը նրբին պչրանք կը խառնուէր, որ արգահատութիւն շարժելէ աւելի գաղտնի տարփանք մը կը յարուցանէր ներողիդ, մեղկ զգայութիւն՝ որ մարմնոյդ մէջ կը պտուտքէր հեշտաբոյր սարսուռի մը պէս։ Այդ վարդ մորթին եւ եղկ մեռին տակ անկարելի էր որ սիրաբորբոք եւ յարատարփ սիրտ մը չը գտնուէր։ Երեք չորս ամիս, այսպէս տխուր մենութեան մը մէջ թաղուած՝ հոգւոյն բոլոր կսկիծն ու դառնութիւնը դուրս յորդեր էին եւ տեսակ մը թեթեւացում յաջորդեր էր հիմակ։ Եւ միօրինակ հանդարտ կեանք մը կ'անցունէր, կենաց նիւթական պիտոյից մասին ապահովուած ըլլալով՝ ամուսնոյն կտակած չափաւոր հարստութեամբը։

Ամեն առաւօտ, անխոնջ յարատեւութեամբ եւ հաւատարիմ կնոջ մը բուռն յամառութեամբը, կը ծնրադրէր սենեակին պատէն կախուած իր ամուսնոյն մեծադիր պատկերին առջեւ, ու, սիրտը լեցուն, աչուըներն արցունքոտ, շրթունքը դողդոջուն, կ'աղօթէ՜ր... եւ յուսահատ այդ աղօթքին, անդողդողդ ձայնիւ մը կը մրմնջէր.

—Կ'երդնո՛ւմ...

Եւ իր շլացուցիչ սեւերման մէջ՝ այս գերադոյն խոստման դիւթիչ ազդեցութիւնը կարծես յառաջ եկած տեսնելու պատկերին դէմքին վրայ, ոտքի կ'ելնէր մխիթարուած, սրտապինդ։

Տիկին Սոֆի շատ քիչ անգամ դուրս կ'ելնէր, կա՛մ եկեղեցի երթալու համար, ուր բարեպաշտ կնոջ մը բոլոր ջերմեռանդութեամբն եւ երկնային ամփոփումովը կը ներկայանար, կա՛մ իր ո եւ է մէկ բարեկամուհւոյն այցելելու համար, որ կարենար վշտակցել իրեն ու մխիթարութիւն մը նետել իր ճմլուած ճմլուած փափուկ սրտին մէջ։

Սակայն, ժամանակին արագ յոլովման հետ, տիկին Սոֆի՝ անգիտակցաբար, գոգ խորհրդաւոր ազդեցութեամբ մը՝ ձանձրոյթի պէս բան մը կը զգար իր մէջը. վիշտ, ցաւ, սուգ այժմ այնքան չէին զբաղեցներ զինքը, այն ամեն արտակարգ զգացման պէս՝ որ միօրինակութեամբ՝ գամ քան զգամ կը թուլնայ, կը մեղմի, ու օր մըն ալ ընդ միշտ կ'անհետի։ Ա՛լ նոյնքան կանոնապահ չէր իր բարեպաշտիկ աղօթքին ու երկնայաց խնձերու մասին. չաբաթն երկու միայն կը գործադրէր այժմ այդ պարտաւորութիւնն զոր ժամանակաւ ուխտած էր ցմահ զանց չառնուլ. իր ծնրադիր ու ձեռնամած դիրքին մէջ հիմակ նուաղ ջերմեռանդութիւն մը կար, տեսակ մը յարաձուն ու ծուլութիւն՝ որ բացարձակ անտարբերութեան կը յանգէր։ Իր սպիտակ ու նօսր երակներով պիսակաւոր ձեռները՝ սրտի անհուն զեղման պահուն՝ չէին դողդոջեր, ու իր խաժ աչուըներէն այտերուն վրայ իջած ողորմելի արցունքներն ալ ակօսներ չէին բանար հոն. ալ հեծքուններ չէին փրթեր իր ուռուցիկ կուրծքէն, որուն մեղկապզեցիկ յորդ ցայտումներն ընդհատ ելեւէջներ կ'ունենային։ Գրեթէ յանկամս կը ծռէր իր ծունդերը, պարտաւորութեան հետզհետէ տկարացող խթանմէն գրդեալ, ու նուա՜զ, տարտա՜մ, քիչ մըն ալ սրտնեղ ու բանաքօսիկ նայուածք մը կը յածէր պատկերին դէմքին վրայ, որուն գծերը կարծես կը խստանային այն չափով որով այդ կնոջ զգացմունքը կը թեթեւնային։

Ցեռոյ, առտու մըն ալ, եկաւ կանգնեցաւ նկարին առջեւ, ու իր վառ աչուըները պլիշ պլիշ յառեց անոր վրայ. վայրկեան մը անշարժ մնաց, իր անթարթափ նայուածքին մէջ անհուն ձանձրոյթի, սրտնեղութեան բացայայտ նշան մը կար. ցաւագին արտայայտութիւն մը չունեցաւ այդ պաշտելի դէմքն, անփոյթ մորթին վրայ վշտի ծալք մը չերեւցաւ, իր գեղուն հանգարտութեանը մէջ վրդովում մը չեկաւ մթագնել զայն։

—Խե՜ղճ մարդ,

Մրմնջեց ուսի թեթեւ շարժումով մը, եւ յանկարծ դառնալով՝ անցաւ հայելւոյն դիմաց, որուն մէջէն պանծագին նայուածք մը նետեց իր խառնափնթոր ոսկեգոյն գլխակներուն եւ սպիտակ կուրծքին վրայ, որ, շքեղ դրասանքներով եզերեալ ճերմակ շապիկին լայն բացուածքէն կ'երեւէր՝ հեշտադրգիռ ճեղք մը պարզելով։ Այնչափ զմայլեցաւ, սքանչացաւ իր այդ դիւթիչ, կ'գեղ կերպարանքին վրայ որ, ինքնաբերաբար, գլխի աշխոյժ շարժմամբ մը, շուրջը նայեցաւ, մէկը փնտռելու պէս որ զինք դիտէ արբշռութեամբ, եւ այդ յօնական ու պարզուտ նայուածքին մէջ աննկարագրելի հեշտութիւն մը զգաց ինքն ալ։ Բայց, աւա՜ղ, ամայութի՛ւն, դատարկութի՛ւն... բուռն սարսուռ մը ունեցաւ, աչուըներուն մէջ գայրոյթի ցոլք մը շողաց, դիմագծերը խստացան, չարաչուք ծալք մը յօրինուեցաւ շրթանց քովը, եւ դառնացեալ, աճեղ, վճռական ձայնով մը ըսաւ.

—Անտանելի վիճակ, առանձնութի՛ւն. ինչո՞ւս պէտք... մեռաւ գնաց ան... Աստուած ողորմի հոգւուն... ամուսնանա՛լ կ'ուզեմ, ամուսնանա՛լ։

Եւ երբ յետին ակնարկ մը եւս կը նետէր պատկերին վրայ, կարծեց թէ յանկարծ հոգի կ'առնէր այն, եւ սպառնագին շարժմամբ մը մատն երկնցունելով իր կնոջ, որ այդ պահուն պակուցեալ երեւոյթ մը ունէր, կը գոչէր.

—Վա՛տ...

ԵՐՈՒԱՆԴ

ԱՐԱԳԻԼ ՊԱՀԱՊԱՆ

(Նմոյշ մը «ԱՆԳԻՐ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆ» Ա—ռնէն)

«Մանրիկ թռչուններ,
Բերէք ձեր ձագեր.
Բուն ի ներքեւ
Բերէք դուք տերեւ,
Շինել ձեզ նոր բոյն
Աղուոր գոյնզգոյն,
Ես պահպան որթուն
Ձեր այդ ձագերուն
Կտուցս վըկա՛յ
Խօսքիս սուտ չկայ»։

Արագիլ խօսքէն թռչունք համոզուած,
Սարքեցին բոյներ քով քովի շարուած.
Ձագեր հոն առին
Հանգիստ թանկագին։

Բայց Արագիլը խոփիներ բերել
Սովորոյթ ունէր և վարը խռնել.
Օձերն ալ սիրեն բունիկ գալ դրնել
Վէր խոփիներուն ձագեր զետեղել։
Եթէ Արագլին բան ու գործն այս էր
Բայց գէշ նպատակ միթէ նա ունէ՞ր.
Դրացնութիւնն օձի միայն չէր յիշեր
Թէ ձագուց համար աղէկ բան մը չէր։
Բայց պարտք Արագլին միթէ է՞ր արդեօք
Դիտել ձագերուն երկիւղի այս հոգ.
Նա իւր որկորին նայէր ախորժին,
Ուստի մերթ ընդ մերթ կ'իջնէր մի ջանին
Օձերէն բռնել,
Կուլել ու մարսել,
Ապա իւր կտուց դէպ ի յիւր կռնակ
Երկարած խօթած անմեղ ձեւացած
Կա՛փ կա՛փ ձայն հանէր
Ու խէթին նայէր,
Իբրեւ թէ անգէտ այս գործէն լինէր.
—Ո՞րգուն այս ձեւով իւր մեղք չէ ծածկեր—։
Իսկ մեր ձագեր կը կարծէին
Եւ իրարու փոխային.
«Մեզ Արագիլ մեղքցնելէն
Կը հեծկլտայ սրտին խորէն,
Ո՛վ Արագիլ կարեկցելդ
Շնորհակա՛լ ենք միշտ և յաւէտ»։

Ուշիւ քննէ դու այն անձը
Ում կը յանձնես սրտիդ գանձը։

ՔԱՐՄԷՆ ՍԻԼՎԱ
(Ն. Վ. ԵԼԻՍԱԲԷԹ ԹԱԳՈՒՀԻ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ)

ԱՍՏՐԱ

(Շարունակութիւն Թիւ 5 Շաբաթաթերթէն)

Վերջապէս գնաց։ Պառկած մնացի գրեթէ բոլոր օրը։ Երեկոյին դէմ քիչ մը պարտէզ իջայ։ Հոն դէմս ելաւ Ստեր Էր. Մա՛յր՝ քիչ մնաց պիտի նետուէի իւր բացած բազկաց մէջ։ Բայց անշարժ կեցայ՝ երեսը նայելով։

—Զքեզ մեկնած կը կարծէի։

—Ներումդ չընդունած չեմ կրնար մեկնիլ։

—Ի՞մ ներումս է որ կը խնդրես։

—Հապա որո՞ւն։

—Այլոց կը մնայ քեզ ներել։ Տեսա՛ր կինդ եւ տղայքդ։

—Աստրա, եթէ սիրոյ ի՛նչ ըլլալը միայն գիտնայիր, այսչափ պաղ չէիր կրնար մնալ։

—Արդէն անգամ մ'ըսի քեզ թէ սէրը կատեմ. չեմ ուզեր ճանչել։

—Իրաւ չէ՝ Աստրա։

—Ցցուր ինձ թէ իրաւ չէ։

—Խե՛ղճ տղայ, երեսդ տես հայելւոյն մէջ։

—Հայելիս ինձ պիտի ցուցնէ թէ լացի։ Այո՛. լացի. [illegible] ամօթէ եւ գայրոյթէ լացի՝ այնչափ ստորնանալուս։

—Ուրեմն այնչափ չնչին բա՞ն մ'եմ որ սէրս զքեզ նուաստացնէ։

Առջի իրիկուան բոցն աչացս առջեւէն անցաւ, կոհակներու շառաչիւնը ականջներուս թնդաց. ալ բառ մը չգիտէի։

—Այո՛, պղպղակեցի վերջապէս՝ երէկ իրիկուընէ հետէ։

Տեսայ որ սոսկալի կերպով կը դալկանար եւ փախայ։ Մա՛յր՝ եթէ իսկոյն զիս ետ չկոչես՝ պիտի մեռնիմ, վասն զի չեմ կրնար յաճախ վերսկսիլ այսօրուան պէս զինք վիրաւորելու փորձը, ո՛չ, չեմ կրնար։

Ինձ թուեցաւ թէ Տորօթեան նշմարեցի որ զմեզ կը լրտեսէր. թերեւս խաբուեցայ։ Մեռածի պէս գետնատարած մնացի անկողնիս ոտքին մօտ թիկնաթոռին մէջ, համրելով կապերտին գեղին ծաղիկները, ժամացոյցին թիքթաքները, բաւական շատ համրել չկարենալով՝ վասն զի կարծես հետզհետէ կը ճեղքէին։ Փոքր առ փոքր անհնարին ցաւ մը սիրտս սեղմեց՝ երկաթեայ ճիրանի մը պէս. այնչափ սաստկացաւ որ նուաղեցայ։ Երբ ուշաբերեցի՝ պառկած էի յորսսսեալ՝ եւ սակայն չեմ յիշեր ինկած ըլլալս։ Ո՛հ ի՛նչ յուսահատութիւն ինքզինքս նորէն կենդանի գտնել։ Մա՛յր՝ ա՞յս է ուրեմն սէրը։

Կամաց մը դրան զարկին. ոչ երբեք կրնայի ոչ պատասխանել. մեռածի պէս էի։ Վերջապէս ոտք ելայ. տղայքն էին։

—Մօրքոյր Աստրա՝ հետերնիս խաղա՛։ Տօտօ չուզեր. Նամակ կը գրէ։ Մայրիկ Մարիամիկին քովն է որ դարձեալ կը պոռայ, եւ հայրիկ ձիով դուրս ելաւ, արշալուսոյն։

—Խեղճ պզտիկներ, ներս մտէք, ձեզ մարդուկներ ձեւեմ որ ոտքի վրայ պիտի կենան։ Գոյներս ձեզ փոխ տամ, զանոնք ներկեցէք։

Տղայք սքանչացան։ Իսկոյն սեղանին վրայ մեծ ընկերութիւն մը գտնուեցաւ, չքնաղ քամբիչներ, հեծեալներ եւ ամազոններ՝ որոց կարմիր շրջազգեստներ շինելու էր. ո՛չ կապոյտ. ո՛չ կանաչ։ Քիչ մը սկսած էի շունչ առնուլ երբ Բարի ներս մտաւ եւ հարցուց թէ այլ եւս երբեք միատեղ ընթերցումներ պիտի չընե՞նք։

«Այս փոքրիկ դեւերն օձիքս չեն ձըգեր,» ըսի զուարթութեամբ մը՝ առանց աչուըներս վեր վերցնելու։ Այն ատեն երեւցաւ Մարկօ՝ տժգոյն եւ յոգնած, փոքրիկ թիկնաթոռին մէջ ինկաւ՝ պատուհանին մօտ՝ ըսելով թէ վերջապէս Մարիամիկ քնացեր էր։ Դուրս կը նայէր՝ իբրեւ թէ մէկուն սպասէր՝ եւ անոր հայեցուածքը դիտելով իմ անսաստ սիրտս սկսաւ ուժգին բաբախել։ Շուտ մը սկսայ տղայոց հետ խօսիլ, եւ մկրատը վար դրի որ մատանցս դողդողալը չտեսնուի։ Այն ատեն թղթէ մարդուկներուն վրայ փչեցի զանոնք սեղանին շուրջը վազցնելու համար՝ եւ տղայք այնչափ սրտանց խնդացին՝ որ ամէնուն ալ խնդալն եկաւ։ Եթէ օտարական մը զմեզ տեսնէր՝ այս երջանիկ ընտանեաց վրայ պիտի նախանձէր։ Սանտէրին սպասել կ'ուզէին ընթրելու համար, բայց նա ըսած էր թէ տուն պիտի չդառնայ։ Ուստի առանձին ընթրեցինք, եւ մեր խօսակցութիւնն ոգեւորեալ՝ կարելի եղածին չափ զուարթ եղաւ։ Լոկ Ֆրաուլայն Վայս բառ մը չէր հաներ բերնէն եւ դժնեայ նայուածքներ կ'արձակէր. ճաշէն յետոյ իւրաքանչիւր ոք պատուհանի մը գտաւ շատ մը քաշուելու համար։

Ես Բարւոյ ըսի թէ սովորական նամակ մ'ունէի քեզ գրելու, եւ վերջապէս ահա քու հետդ եմ՝ սիրելի մայր։ Ինձ կը թուի թէ կարեկից աչօք ինձ կը նայիս, թէ արդ իսկ սենեակը կը մտնես՝ ձեռքդ ճակտիս վրայ դնելով ինձ ըսելու համար։ «Հետս եկուր, կը ներեմ քեզ.» —Բա՛յց Մայր. պիտի ներե՞ս ինձ եւ միատեղ պիտի ապրի՞նք իբրեւ թէ այլ աշխարհ մը չըլլար մենէ դուրս։ Ինչո՞ւ քովէդ հեռացայ։ Այլ երբեք քովէդ պիտի չզատուիմ՝ խմնեցուկս՝ իմ փրկութիւնս՝ իմ ամենէն սիրելիս։ Գլուխս պիտի ծռեմ և խոնարհաբար պիտի ընդունիմ՝ առանց բառ մ'ըսելու՝ ինձ սահմանած պատիժդ։ Բայց երբ քո առաջին ժպիտդ նորէն գայ հոգիս լուսաւորելու՝ այն ատե՛ն, այն ատե՛ն...

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ԱՂՋԻԿԴ

22

Թէօտիկոպերիկէ հեռագիր

Օգոստոս. 14 առաւօտեան ժամը 10 ին չղեալ.

Մեր բարի տիկինը մեղմով շիջաւ՝ քառորդ մ'առաջ։

ԱՆՆԻԿ

23

Օրագիր Մարկօյի

ՊՈՒՐՏԱ, 25 Օգոստոս.

Երբե՛ք մօտիդ անցնէ՞ր պիտի՝ Սանտէր՝ թէ ես պիտի նորէն օրագիրս գրելու։ Եւ այս՝ մինչ բնակակից եւ սեղանակից ենք, նոյն կառաց մէջ քովէ քով կը բազմինք։ Սակայն՝ թէ եւ քեզ կ'ուղղեմ զայն՝ քեզ առնմանեալ չէ. միայն երկար սովորութիւն մը վարժեցուցած է բոլոր մտածութիւններս դէպ ի քեզ դառնալու, առ քեզ ուղղեալ խօսքերու ձեւն առնելու։ Բայց ոչ եւս նոյն լեզուն կը խօսինք. թերեւս իմս՝ զոր այնչափ պերճախօսութեամբ կը գործածէիր՝ սրտիդ խորը քեզ համար միշտ օտար լեզու մը մնացած է։ Զայն զգալէս՝ այդ խոստովանութիւնը քեզ ընելէս հետէ՝ երբ դու զիս հեգնութեամբ ընդմիջեցիր՝ առանց թողլու որ հոգւոյս կէսն իսկ քեզ վստահիմ, միայնակ կ'ապրիմ այս ընդարձակ տան մէջ որոյ ամենօրեայ խնամք ուժս կը սպառեն։ Գիտե՞ս՝ Սանտէր, ես ալ հիմայ քենէ գաղտնիքներ կը պահեմ. քեզ դէմ կը մղիմ առանց գիտնալուդ. իմ յատուկ ճամբէս կ'երթամ։ Դու զառանցանք համարեցար այն գաղափարը թէ խեղճ պզտիկ քոյրս քեզ յարեցաւ իւր անմեղ հոգւոյն բոլոր եռանդեամբը. մերժողական պատասխան տուիր երբ խնդրեցի որ զինքն առնում տանիմ տղայոց հետ՝ քանի մ'ամիս անցընելու մեր բնագաւառը. հիմայ հայրենիք մնա՞յ ինձ՝ յորմէհետէ մայրս մեռաւ։ Եւ սակայն այդ պիտի ըլլայ՝ եթէ Աստրայի անդորրութիւնը զայն պահանջէ։ Մտադիր կը հաւատամ քեզ երբ կ'ըսես թէ իրեն հետ եղբայրաբար միայն խօսած ես։

Հակառակը կրնա՞մ հաւատալ քենէ զոր այնչափ բարձր կը դասեմ։ Աստրա ինքնին չգիտէ թէ ի՛նչ կիրքէ համակեալ է, եւ իմ պարտքս է հսկել որ երբեք զայն չիմանայ։ Հիւանդը յաճախ կը մահնայ միայն երբ իւր ախտին սոսկալի անունն իմանայ։ Հապա ի՞մ հիւանդութիւնս։ Անոր անունը գիտեմ եւ ամէն օր ես ինձ կը յեղյեղեմ. բայց ես Աստրայէն տասը տարեկան մեծ եմ, եւ սովրելու եմ թէ ի՛նչպէս կը սկսի մարդ կենաց զառիվայրին իջնել երբ երեսունը մանէ։ Յիրաւի ժամանակին տարբեր կերպով կը խորհէի. բայց մեր հարաւոյ գարունները կարճ են. եւ յաճախ ամառան տեղ արգաւանդ պտղալից աշունն անոնց կը յաջորդէ։

Գիտե՞ս թէ դադրեցար յանկարծ իմ աչացս առջեւ տղայոցս հայրն ըլլալու անբռնաբարելի և սրբազան անուամբք զգեցեալ ըլլալէ։ Ահ, դու լոկ այր մ'ես. այն այրը զոր ես՝ կինս՝ կը սիրեմ սիրով մը որ զիս կը հալէ կը մաշէ՝ բայց որոյ դէմ ոգորելու եւ զոր հալածելու եմ իբր հակառակորդ մի։ Այս նորածնունդ երկու զգացմանց ո՞րն արդեօք հզօրագոյն պիտի հանդիսանայ. ինձ նկատմամբ քու հետզհետէ աճող անտարբերութի՞ւնդ, քեզ համար ունեցած տարփաւորի կի՞րքս։

30 Օգոստոս

Այն անձի՛ք որոց մէջ կ'ապրիմ միշտ այնչափ փցո՞ւն եղած են՝ կամ թէ բոլորովին այլափոխեցան՝ այն վայրկենէն յորում պատանքն աչքիս կ'իյնար։ Տէ՛ր Աստուած։ Մին՝ Մելանի՝ ամուսնոյս հօրքեռորդին է, իւր հարազատ արիւնն. միւսն՝ իւր ձեռաց մէջ ունէր տղայոցս դաստիարակութիւնն. ամեն օր՝ ժամերով անոնց քովն էր, եւ չէի՛ դադար իմ սիրուն պզտիկներուս համար։

Երեկ կուզայ կալծի պէս ճերմակ դէմքով՝ հագուելու սենեակս, ուր գիտէ որ բնաւ պէտք չէ գայ հետս խօսելու։

—Հարկ է ըսեմ ձեզ՝ Տիկին՝ թէ ինչ խայտառակ կերպով կը դաւաճանեն զձեզ՝ ձեր տան իսկ մէջ։ «Կը հեծկլտայ նա աթոռի մը վրայ նետուելով։ Այս վերջին օրերը շատ դիտած ըլլալով իւր հակամիտութիւնն յոզներգական ծայրայեղութիւնս՝ կարծեցի թէ սպասուհին բռներ էր վառեակներ գողցած ատեն՝ կամ այսպիսի բան մը՝ եւ բնական համարեցայ թեթեւ մը կանգնել բազկաթոռիս վրայ հասկցընելու համար թէ շատ տրամադիր չէի իրեն ունկնդրելու։ Իւր կատաղութեամբն այնչափ բորբոքեալ էր՝ ինչպէս ամեն ստորին կրթութիւն առած մարդիկ՝ որ երեսս անգամ չէր նայէր։

—Արդէն ես ձեզ ըսած կ'ըլլայի՝ իւր վերջին անգամ գալուն՝ երբ անոնց վրայ հասայ պարտիզին մէջ. բայց նա խեղճ յիմարիս բերանը գոցեց իւր սնոտի խօսքերով։ Հիմայ՝ բան մը փոյթս չէ։ Թէ և ինձ այլ հանի կորնչիլ իւր դիմակն երեսէն պիտի խզեմ։

Աստուա՛ծ իմ. ամուսնոյս վրայ էր խօսքը։

Անկմ արթի մը մէջ կանգնեցայ իւր առջեւ.

—Ֆրաուլայն Վայս՝ ըսի իրեն այնչափ բռնազբօսեալ հանդարտութեամբ որ բառերն հատիկ հատիկ կ'իյնային բերնէս։ —Վանէ մը չաւելցնես բառ մ'իդ, կը մտնաս թէ որո՛ւ հետ կը խօսիս։

Ոտք ելած էր՝ ընդարմացեալ. ուժգնակի բռնեցի ձեռքէն, բացի դուռն եւ իւր սենեակը տարի։ Հոն երկայն շունչ մ'առի. շատ որոշ չէի տեսներ թէ իրաւունք ունէի՞ հետեւելու վրաս տիրող յուզման։ Կանխաս դրան կղպեցի։

—Շուտ արկղերդ կապէ։

—Արկղերս վերնայարկն են՝ պատասխանեց։

Զանգակը զարկի որ վեր գայ խոհանոցի սպասեակը՝ կէս պաւուշ արարած մը, և պատուիրեցի իրեն որ սնտուկներն իջեցնէ, Ֆրաուլայն Վայս անընդհատ կուլար դառնապէս, անոր համար Թինքային ըսի որ մայրն իրեն պէտք ունենալով շուտ կը կանչէր զինք։ Թինքա խորհրդածութիւն մը չըրաւ եւ ելաւ գնաց։ Բազմոցին վրայ նստայ՝ պատուհանէն նայելով՝ մինչեւ որ մտքս եկաւ կառքն ապսպրել. անձամբ ախոռը գացի՝ բանալեաւ Ֆրաուլայնը կղպելով որպէս զի տան մէջ մէկուն հետ չկարենայ խօսք մը փոխանակել. տեղս դառնալէն առաջ գացի ստակ ալ բերելու։

—Կառքը պարտիզին դուռն է. զքեզ եւ զիս քաղաքը պիտի տանի՝ ուր Վիեննայի համար տոմսակդ պիտի գնեմ։ Հոս թողած սպրանքներդ քեզ պիտի յղուին։

—Բայց՝ տիկի՛ն... ընդմիջեց նա հեծկլտալով։

Անագորոյն մնացի. թոյլ չտուի որ բառ մ'արտասանէ՝ եւ նա զարմանալի հլութիւն ցցուց ինձ։

Կէս ժամ ետքն՝ երկուքս միատեղ կառօք կ'արշաւէինք՝ առանց մէկու մը պատահելու։ Սանտէր կէսօրուան քունը կը ննջէր, Բարի ալ. Աստրա մարգագետինն էր տղայօք։ Իրեն համար տոմսակ մը ձգեցի՝ գեկուցանելով թէ ես ինքն Ֆրաուլայնը քաղաք կը տանէի որ փութանակի կը մեկնէր իւր մօր քով երթալու համար։ Կառօք պտոյտն ինձ օգուտ ըրաւ, բայց ընկերս որ դադրած էր լալէ՝ եւ քան զիս առնեցող եւ լիրբ երեւոյթ մը կ'առնուր. կը վախնայի որ մի գուցէ ազդեցութիւնս մինչեւ վերջը չկարենամ վրան բանեցնել։

—Ուզեցի ձեզ ծառայութիւն մը մատուցանել՝ ըսաւ նա քթին տակէն։ Այնչափ մեծ աչօք իրեն նայեցայ որ չհամարձակեցաւ բան մը աւելցնել։

Քաղաքն հասնելով՝ երեք ժամ կը մնար մեզ մինչեւ առաջին կառախումբն. անոնք ալ սահեցան եւ վերջապէս Ֆրաուլայն մեկնեցաւ։ Ճիշդ պէտք եղածին չափ դրամ հայթայթած էի իրեն եւ իմացուցի թէ որչափ գումար Վիեննայի սեղանաւորի մը կ'ազդարարէի նոյն սորհանդակով իւր տրամադրութեան տակ դնելու։

Երբ կառախումբը կայարանէն մեկնեցաւ՝ սկսայ մտածել։ Դրդմանս հետեւած էի՝ եւ քաղուած մ'ընելով բոլոր ըրածներուս՝ ըսի ինքնիրենս թէ լաւ ըրած էի։ «Այդ կինը Մելանիին վրայ խօսեցաւ. Մելանիին վրայ հասաւ անոր հետ պարտիզին մէջ.» կ'ըսէի ինքնիրենս մերձ ընդ մերձ. բայց չէի ուզեր միտքս բերել այս փցուն թելադրութիւնները, պէտք էր որ վարժուհւոյն այս խօսքերը սուզած ըլլային ականջիս՝ առանց լսելի ըլլալու... Եւ սակայն անոնք միշտ միտքս կուգային՝ զանոնք հրեղէն տառերով գրուած կը տեսնէի՝ մանաւանդ երբ աչուըներս փակէի։ Այն ատեն բոլորովին չէիննեցայ զգացման մը յեղակարծ ազդեցութեան տակ՝ յորմէ կ'ամչնայի, այն էր յիմարութիւն մը գործած ըլլալու ճշմարտութիւնը լսել մերժելովս։ Վասն զի անոր ըսածն յիրաւի զուտ ճշմարտութիւնն էր. բայց լաւ էր ինձ մեռնիլ քան ստորակարգելոյ մը բերնէն իմանալ իմ ամօթս։

Հիմայ խնդիրը դեր մը խաղալու վրայ էր. գիտէի թէ ինձ պիտի սպասէին թէ և կէս գիշերուն միայն պիտի կարենայի տուն հասնիլ։ Կ'երեւայ թէ ծիծաղս քիչ մը բռնազբօսիկ եղաւ՝ երբ կառքէն իջնելով՝ հարցուցի թէ կը կարծէի՞ն որ այսչափ բան գար ձեռքէս.— Վասն զի այն վայրկենին յորում Սանտէր իւր թեւն էր կրնցուցեր էր ինձ օգնելու համար, ըսեր էի ինքնիրենս. «Այդ թեւն իրօ՞ք արդեօք ուրիշ կնոջ մը փարած է»։ —Զկրցայ ինքզինքս արգիլելու իւր գեղեցիկ աչուըները հարցաքննելէ՝ եւ լաւ ըրի՝ վասն զի բոլոր վստահութիւնս ինձ դարձնել տուին նորէն։ Ակամայ կամօք աղաղակեցի «Ո՛չ, ո՛չ,» եւ յարտասուս լուծայ։ Սրտիս բաբախումն եւ ուղեւորութեան յոգնութիւնը պատասխանատու եղան այս արտասուաց. այսու հանդերձ տեսայ որ Սանտէր բան մը գիտած էր։ Սենեակս ուղեկցելով ինձ՝ հարցուց. «Մարկօ՝ իրաւ ըսէ, հոդ թաքուն բան մը չկա՞յ»։ —Ո՛չ հոդ, Սանտէր։ Արդեօք ծայրայե՞ղ կը գտնես Ֆրաուլայնի համար ըրած այնչափ արարողութիւններս։ Ես ալ նոյնը կ'ըսէի մտքէս։

—Ո՛հ, ոչ, ըսաւ այդ նիւթը թողլով։ Բաղդէս մեծ էր եւ Սանտէր այլ եւս այնչափ լաւ չճանչէր ձայնիս բոլոր եղանակաւորութիւններն, է՛ր երբեմն, տարբենե՛ր կան, բան մը չէի կրնար իրմէ ծածկել։

1 Սեպտեմբեր

Բնականապէս՝ այս այսպէս պիտի ըլլար՝ այնչափ խակ եմ. եւ ի՛նչպէս չգուշակեցի։ Արդարեւ. մեծ չէ փորձառութիւնս։ Կանխատեսնելու էի թէ նա հեռանալուն պէս այս աղջկան զգացմունք նոր այլակերպութիւն մը պիտի կրէին։ Սանտէրի գրեց՝ ուղեւորութեան փախճանը չհասած՝ դառնալէս ամբաստանելով զիս որ զինքն յանցաւորի պէս դռնէն դուրս քշեցի։ Սանտէր նախաճաշէն առաջ եկաւ զիս տեսնելու մօլեգին։

—Օրէ օր աւելի անըմբռնելի կ'ըլլաս՝ Մարկօ։

Զարմանօք երեսը նայեցայ՝ բայց նկատելով թէ ո՛ր աստիճան դէմքն այլայլեր եւ բոլոր գնացքը յուզեալ է՝ պատասխան չտուի։

—Արդեօք մօրդ մահուան կսկիծն ըղեղի՞դ զարկաւ։ Այս կամ այն պատճառաւ՝ յիմարութիւն յիմարութեան վրայ կը դիզես։

Այս անգամ սարսափը կարկեց լեզուս։ Տէ՛ր Աստուած. Սանտէ՛րն էր որ այսչափ բրտութեամբ կը խօսէր։ Աչքս նորէն լըցան արտասուօք։

—Դարձեալ այդ անվերջանալի լալկանութիւնք որ կը բաւեն մարդ մը տնէն տարագրելու, յարեց նա՝ անհամբեր վեր վար երթեւեկելով։

(Մնացեալը)

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 09
Անգլիական ոսկի	»	109 39
Մարք [Գերմանական ոսկի]	»	106 20
Իմբերիալ	»	89 30
Ֆլորին	»	51 15
Ռուպլի թղթադրամ	»	8 73
Մեճ. արծաթ [տարբ.]	»	107 01
Հինգնոց	»	101 10
Մեթալիք	»	99
Թաւաֆիյէ	»	21
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	»	6

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ԲԱՐԻԶ, 23 Հոկտ., ժամ— վայր. — երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	95 70
» » 4 1/2 %	105 62
Օսմանեան քոնսոլիտէ Սէրի Դ	17 52
» երկաթուղի	60 25
» Րէժիի բաժնեթուղթք	332 50
Պանք Օթոման	538 75
Սօսիէթէ ժէնէրալ	— —
Գրէտի Լիօնէ	791 25
Իտալական Ռանթ 5 %	89 70
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	400
Եգիպտական միացեալ	487 50
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	432 50
Օսմանիյէ (Օսմանեան քոնսոլիտէ)	328 25
Ջէք Լոնտրայի վրայ	25 24 1/2

ԼՈՆՏՈՆ, 23.— ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտէ	95 06
Օսմ. » Սէրի Դ.	17 31
» » » Ա.	41 1/4
» » » Բ.	21 43
» » » Գ.	17 3/16
Փոխառութիւն 1877	— —
Պանք Օթոման	11 1/2
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիյէ)	96 18
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	87 1/4
Տօմանիալ (փոխառ. Ռոչիլտ)	102 1/2
Ռուսական 1890	95 1/2
Այտընի երկաթուղի	21
Գասապայի երկաթուղի	16 1/2
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 480

ՎԻԷՆՆԱ, 23.— ժամ —վայր —

Օսմանեան երկաթուղի	28 90
» Րէժիի բաժնեթուղթք	153
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	117 65
» Փարիզի »	46 55

ՊԵՐԼԻՆ, 23.— ժամ —վայր —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 195
» Փարիզի »	81 50
Ռուպլ Թղթադրամ	212 75
Օսմանեան երկաթուղի	61
Օսմ քոնսոլիտէ Սէրի Դ.	17 50
Օսմ. Րէժի	167 75

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ 23 — ժ. 11 վ. — երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	— —
Օսմանեան քոնսոլիտէ Գ.	17 57
Օսմանեան երկաթուղի	60 50
Օսմ. Րէժի	336 25
Բրիօրիթէ Թիւրք	400
Օսմ. Մաքս. արժեթուղթ	432 50
Պանք Օթոման	542 50

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Երէկ՝ ժամը չորսին, Պատրիարքարանին երկու վարչական մարմիններն ընդ նախագահութեամբ Պատրիարքական Տեղապահ Տ. Տորոթէոս սրբազանին գումարուեցան ի նիստ, յորում նախ մայրաքաղաքիս Առեւտրական Սենեկին Ցոյն օրթոտոքս վաճառականաց Պատրիարքական ընտրութեան համար սոյն դասուն ներկայացուցչաց ընտրուելու եղանակին դէմ գրեալ բողոքագիրն եւ անոր հակառակ՝ դարձեալ վաճառականաց մի մասէն ստորագրեալ հանրագիրն ի նկատի առնելով՝ կարդացուեցան. Սոյն խնդրոյն վերայ երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ, քուէից առաւելութեամբ որոշուեցաւ որ այս անգամ եւս վաճառականական դասուն ներկայացուցիչները Պատրիարքարանի վարչական մարմիններէն ընտրուին եւ յետ ընտրութեան Պատրիարքի՝ ազգային կանոնագրութեան վերաքննութեամբ՝ խնդրոյն որոշ ուղղութիւն մը տրուի.

Ցետոյ ժողովը զբաղեցաւ գաւառական երեսփոխանաց ընտրութեան ...

[...]

... ազգային և պաշտպանութեան ... թիւնն է, այս մասին եւս ազատ կը գտնէ ինքզինքն օրինաւորութեան չըր ջանին մէջ գործելու ի՛նչ որ անկ է գործել և որք՝ չեն խուսափիր երբէք այսպիսի ազդարարներէ և սպառնալիքներէն.

Տ. Զ.

ԳՐԱԴԱՏԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՆՈՐԱՊՍԱԿ ԱՄՈՒՍԻՆՍ

«Տպագրական միութիւնը», կազմուած Հայ երիտասարդներէ, ամերիկացի մեզ ծանօթ ընկերաբանին վերջի՛ն նամականին ալ թարգմանութեամբ ի լոյս ընծայեց.

Ընկերութիւնն իր տպագրած գըրքերուն համեստութիւնն ունի. ոչ շուինդ կը յարուցանէ և ոչ շփոթն ունի իր գործերուն մէջ. Կը քալէ կրիայի քայլերով, «յամր, բայց ճեպընթաց».

Վերջին նամականին, իբրեւ պսակ կամ ամբողջացուցիչ երկու նախորդներու, որք արդէն իսկ ի լոյս ընծայուած են ի վայելս պարկեշտ ընթերցողներու, ախորժակով կը կարդացուին. Ընկերաբանը, գիտես թէ, ...

[...]

ՀԵՐՄԱՆ

«ՏԵՂ ՄԸ ՁԵՆՔ ԴԻՄԵՐ»

Que de médecins autour du malade! կը գոչէ էտուառ Փըթին, յարելով անմիջապէս թէ «il faut èsperer quil s'en portera mieux».

Այս բնաբանը ինչո՞ւ մենք ալ չարձակեմք կրթական խնդրոյ նկատմամբ որ այնքան յարձակմանց կենթարկուի հրապարակագրաց ոմանց կողմէ.

Ի՞նչ է իրենց առաջադրութիւնը.—Մեր ուսման եղանակին տեղական պիտոյից անյարմարութիւնը, մեր դաստիարակութեանը վերացական դրութիւնը, ու վերջապէս մեր ծրագրոց անօգտակարութիւնը, ասոնցմէ՞ զատ.—գրեթէ ոչինչ.

Լաւ, գեղեցիկ խորհուրդ, ո՛չ ոք կըրնայ հակառակիլ տեղական պիտոյից յարմար դրութեան մը կիրառութեանը, ո՛չ ոք կուզէ լոկ վերացական ու անպէտ ծրագրոց գործադրութեանը պաշտպան կանգնիլ անիմաստ ու անխորհուրդ կողմնակալութեամբ.

Եթէ խնդիրը կը կայանայ եաղէ» կըրթութեան ձեւին վրայ, միանամք ձեզի հետ ժամուան մը մէջ տակն ու վրայ ընելու այդ ձեւը. բայց սոսկ ձեւը չէ (ուսման մէջ) որ զմեզ պիտի փրկէ, ձեւէն ա-...

[...]

մանուկը բաղդին թեւոց. ո՛վ գիտէ ո՞ր պիտի տանի զայն. իսկ եթէ դուք ծիծաղիք այս խօսքին վրայ, հաւատացէք թէ, մինչեւ որ բաղդին տեղ աւրիշ անուն մը չգտնաք, բաղդն ալ ձեր վրայ պիտի խնդայ.

Ոչ ոք գիտէ թէ քիչ շատ ուսեալ տըղայ մը ինչ պիտի ըլլայ ապագային մէջ. ամեն մարդ կրնա՞յ ըսել Շաթօպրիանի պէս «ահա՛ վսեմ մանուկը (*)». Հանճարներ կան որ կանուխէն կ'աւետեն իրենց արշալոյսը Արեւու մը գալուստը. կան այնպիսիք ալ որ շատ ուշ կը ծագին, այնքան թանձր գտնելով շուրջանակի պաշարող մտային մթութիւնն ու խաւարակուռ մառախուղն.

Ազգային ողորմելի վարժարանի մը ուսումը ստացող պատանին, կրնա՞ր գուշակել թէ Ցակոբ փաշա մը պիտի լինէր.

Խասգիւղի Ներսիսեան անշուք դպրոցէն պարոն Պօղոս մը ո՛վ գիտէ թէ Հայոց Մեծ Պատրիարքը պիտի կոչուէր, Շնորհօքն Աստուծոյ չնորհօք ու անոր անուամբ Ներսէ՛ս Վարժապետեանն.

Այո, ամենէն մեծը՝ գիտունը պիտի ըլլայ, ամենէն անարգն ալ՝ տգէտը.

Ձեզ դէպք մըն ալ պատմեմ ու այնպէս աւարտեմ յօդուածս.

Ժամանակ մը Պօյաճը-գիւղի վարժարանին հոգաբարձուն էի. խորհեցայ ես ալ, ճիշդ ձեզի պէս, վերցնել Ֆրանսերէն լեզուն և կարգ մը «ո—ն»ներ, բանիբուն անձանց հետ խորհրդակցութեամբ վճռեցինք այս այսպէս ընել. Հետեւեալ ...

[...]

... լով կը հանէ, որով ես ալ ձեզ ձանձրութիւն տալէ ազատեցայ, և տէրերուն ժամ յառաջ յանձնելու կը յաջողիմ. Կաղաչեմ, մի՛ վերցնէք օտար լեզուները, թերեւս օր մըն ալ տղաս իմ պաշտօնին անցնի, եւ այն ատեն ինքն ալ ինծի պէս ասոր անոր քիթին ծռելը չտեսնէ. Գէթ հասարակ կարդալ մը, ա՛լ աւրիշ բան չեմ ուզեր.»

Աւելորդ է ըսել թէ անոր խնդիրը գոհացնելու հարկադրուեցայ հակառակ բըռնած ուղղութեանս և սրբագրեալ ծրագիրներուս.

ԳԱՍՊԱՐ Պ. ՆԵՄՑԷ

9 հոկտ 1891 Պօյաճը-գիւղ

(*) Ակնարկութիւն առ Վիքթօռ-Հիւկօ.

ՎՐԻՊԱԿ. Ներկայ թերթի ցաւկրուածին մէջ, գրաշարական սխալմամբ մը, ԱՍՏՂԱ ին ներքեւ՝ փոխանակ «Շարունակելի» բառին «Մոնիգէօռ» բառը տպուած է.

Ն. ԲԱԳԷ. ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿ.

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Աւրընէ որ հոկտ. 28ին Մարսիլիայէն և նոյ. 3ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի.

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Անատոլէ որ պիտի մեկնի հոկտ. 27ին

ԻԼԱՆ

Աստա Բազարընտա Ուզուն Չարշըտա քէնտի մաղազասընտա մուգիմ միւֆլիս Թէքնէճի Օղլու Հաճի Գօսթանթի զիմմէթինտէ ալաճագլարընը իսպաթ վէ եա մուվագգիենաթ գապուլ վէ գայտ իթտիրիլմիշ օլան ալաճագլարընըն գանունընամէի Թիճարէթին 211ինճի վէ անը վէլի իտէն մատտէլէր ահքեամընճա մէճլիսը մէրգում Թարաֆընտան Թէքլիֆ օլունաճագ գօնթրաթօնըն միւզաքէրէսի իչիւն իշպու 307 սէնէսի Թէշրինի էվվէլինին 18ինճի ճիւմաա կիւնիւ սաաթ 5 րատտէլէրինտէ Աստա Բազարը Պիտայէթ մահքէմէսի տայիրէսինտէ Օտաի մախսուսընա կէլմէլէրի իլան օլունուր.

9 Թէշրինի էվվէլ 307

ՊԱԶԸ ՍԷՐԱՍԲԷՐԻ

ԻԼԱՆ

Մուգավա տէսթէ 1, պէհասը 32 ղրշ. 20 բարա, պէհէր տէսթէսի 30 ատէտ, վէ 25 քիլօ օլաճագտըր.

Էճնաս պաշըը թէլ չիվի գըյնէյի ճէտիտ 1, պէհասը 2 ղրշ. 10 բարա.

Էճնաս պաշըըզ սիեահ տէօքմէ չիվի գըյնէյի ճէտիտ 1, պէհասը 1 ղրշ. 25 բարա.

3 Նիւմէրօտան 6 Նիւմէրօեա գատար չիֆթէ ճըզմալը աղաճ չիվի բաքէթ 1, պէհասը 1 ղրշ. 17 բարա.

Խալիս պալմօմը գըյնէյի ճէտիտ 1, պէհասը $16\frac{1}{2}$ ղրշ.

Մա չիվի չէլիք գօնտուրա սուսթասը չիֆթ 1, պէհասը 1 ղրշ.

1 Նիւմէրօլը ղըմբարա քեաղատը տէսթէ 1, պէհասը 3 ղրշ. 20 բարա.

Սագըզլը պալմօմը գըյնէյի ճէտիտ 1, պէհասը 4 ղրշ. 30 բարա.

Սարը թէլ գըյնէյի ճէտիտ 1, պէհասը $12\frac{1}{2}$ ղրուշ.

Իքինճի Փըրգայի հէւմաեուն իմալաթխանէսինին իտարէ մէճլիսինտէ օլան նիւմունէլէրի վէճհլէ միւպայեա օլունաճագ 9 գալէմ էշեանըն միւնագասասը պիլ ինճըրա կէօսթէրիլէն ֆիյաթլարը իւէ իթասը թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահը հալ րուզինին 12ինճի ճումա իրթէսի կիւնի զարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն ֆիյաթլարընը թէնզիլէ իւէ իթայեա թալիպ օլանլարըն եէվմը մէզքիւրէ տէկին իտարէ մէճլիսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր.

9 Թըշրինի էվվէլ 91 Նօ. 9 3—3

Արտօնատէր Օ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՑ

ՀՐԴԵՀԻ եւ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

15

ՆՈՐԹՀ ԳՐԻԹԻՇ ընդ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ — ՆՈՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 10,439 944 · ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 2,488,197

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,975,500 · ՀԱՍՈՅԹ 1890 ՏԱՐՒՈՅ 1,048,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած գումարն 20,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 · ՄԱՐԻԹԱՅՄ · ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և գրաստները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ Թիւ 22 և 22 ^ա^ սենեակներն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

Օ ՊՕՆ ՄԱՐՇԷ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՔ · ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԱՐԻՍԹԻՏ ԲՈՒՍԻԳՕ

ԲԱՐԻԶ — ԲԱՐԻԶ

Վաճառատուն նորաձեւութեանց ամէնէն աւելի կատարեալ, ճոխ եւ վայելուչ ապրանքներով

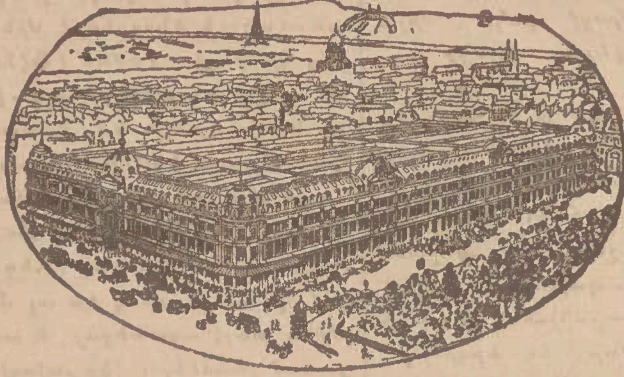

Պոն Մարշէի վաճառատան անփոփոխելի սկզբունքն է ամէն բան փոքր շահով վաճառել

Ձմրան եղանակին նորաձեւութեանց ցուցակն հրատարակուած է և ձրիաբար կը ղրկուի փափաքողին։ ՊՈՆ ՄԱՐՇԷՆ այս ցուցակներէն զատ խնդրողաց ձրիաբար կը ղրկէ նաև իւր կերպասեղէնաց զանազան նմուշներն, ինչպէս նաև իր հանդերձեղինաց ձեւերու ալպոմներ։

ՊՈՆ ՄԱՐՇԷ վաճառատունն ունի անհագին մթերք և ճանչցուած է իբր մեծ առաւելութիւններ ընծայող թէ տեսակին լաւութեան և թէ իր ապրանաց իրական աժանութեան կողմէ։

ՊՈՆ ՄԱՐՇԷ վաճառատունն աշխարհի ամէն կողմն առաքումներ կը կատարէ և ամէն լեզուով կը թղթակցի։

Մինչեւ 25 Փրանք արժէք ունեցող ապրանքները (բաց ի կարասիներէ և տեղ բռնող նիւթերէ) ձրիապէս կը ղրկուին մինչեւ այն նաւահանգիստն ուսկից նաւ պիտի դրուին,

Այն առաքումք որք կրնան թղթատարական հակերու միջոցաւ կատարուիլ, առանց փոխադրութեան ծախուց կ'ըլլան այնքան հակերով որքան 50 անգամ Փրանք որ կը պարունակէ կանխիկ վճարուած յանձնարարութիւնը։

Մաքսատուրքը մեր յաճախորդաց վրայ է։

ՊՈՆ ՄԱՐՇԷի վաճառատունը մասնաճիւղ կամ ներկայացուցիչ չունի ո՛չ ի Ֆրանսա ո՛չ օտար երկիր, և կը խնդրէ իր յաճախորդներէն որ զգուշանան իւր անունը գործածողներէն։

ՊՈՆ ՄԱՐՇԷի վաճառատուններն աշխարհի ամենէն ընդարձակ, ամենէն բարեկարգ և ամենէն լաւ կազմակերպուած վաճառատուններն են։ կը պարունակեն փորձառութեան արտադրած ամէն օգտակար, դիւրին և կազդուրիչ բաներն որք, իրենց այս հանգամանքովը, ՓԱՐԻԶԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ առարկայներէ մին են։

ԴԱՐՈՒՍ ՄԵԾ ԳԻՒՏԸ

ԷԼԻՔՍԻՐ ԿՈՏԻՆՕ արտագապէս կը բուժէ Նըրկամանց. Ողնածուծի հիւանդութիւնները, Ինֆլուէնցան, Անարիւնները, ծիւրեալները, և այլն. կ'երիդասարդացնէ և կեանքը կ'երկարէ։ Իսկապէս վերանորոգիչ տարր մըն է. արտակարգ զօրութեամբ և աննման առատութեամբ նոր արիւն մը կու տայ. վնասակար հիւթ մը չպարունակելով, ամեն տարիքի մէջ կրնայ գործածուիլ, առանց ոեւէ վտանգի։

Շիշը 20 Փրանք. ի Փարիզ, Սէն Լազար փողոց, Թիւ 7, վարչութեան կեդրոնատեղիէն խնդրել Տքթ. Ժիւլ Լաֆաժի տետրակը, պսակաւոր Փարիզի բժշկական Համալսարանէն. այդ տետրակը պիտի ղրկուի ձրիապէս և առանց ճամբու ծախքի։

Ի Կ. Պոլիս կը վաճառուի Քանղէտի Բրիտանական դեղարանը։

ՔԱՈՒՉՈՒԷ ՄՈՒՃԱԿ

(ԼԱՍԹԻՔ)

—

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ՌԻՊԸՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

NORTH BRITISH RUBBER Co — EDINBURGH · NORTH BRITISH RUBBER Co LIMITED TRADE MARK EDINBURGH

Մեր յաճախորդներու փափագանաց համաձայն, մեր այս տարուան քաուչուէ մուճակներն, որք իրենց վրայ իբրեւ նշան կշիռ մը կը կրեն, խիստ ճաշակաւոր, նուրբ և հաստատուն շինուած են նոր ձեւով։

Պոլսոյ հրապարակին վրայ երկար ատենէ ի վեր ճանչցուած է թէ մեր քաուչուէ մուճակները կը գերազանցեն քան տարիէ ի վեր գործածուած բոլոր մուճակները։

Մեր մուճակներու ներքին կողմը կշիռ մը եւ արտաքին կողմն ալ առիւծի մը պատկերը դրոշմուած է իբրև նշան։ Կը վաճառուին ի Պոլիս Սուլթան Համամ արքունի մօտ Սեպուհ աղա Տէմիրճեանի Թիւ 47 և 49 խանութն և բոլոր քաուչուէ մուճակ վաճառողներու քով։ Կեդրոնատեղին է ի Պոլիս, Պահճէ Գափու, Ֆոճաման Օղլու խան, Ճորճի Կիտրոլի Թիւ 13 մթերանոցը։

ԴԻՆՂ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻ

Տօքթօր Այերի ջերմային հիւանդութեան, այսինքն' որ անխառն բաղադրութիւն մ'է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիքական խանգարմանց, որ յաճախ կուգան ճախճախուտ վայրերու ջերմոտ կլիմայէն վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնն և ապաքինիչ ստոյգ յատկութիւնն երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդիւնքը ստոյգ գիտութեամբ։ Այս ֆիզիքական խանգարումներն յաճախ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անփոփոխելի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդն, և յաճախ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն. որոց ասանուններ տրուած է. ջերմ և սարսուռ, թաղման ջերմ, պարբերական ջերմ, ընդհատեալ ջերմ մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Բունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտն ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճախճախուտ վայրերէ բուրեալ մահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և աղբիւրներու ծակտիկներէն ելած թունաւոր կազերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այերի ջերմի ու տենդի դեղը կը ջնջէ այդ գունաւոր նիւթոց կամ կազերու ազդեցութիւնն և դուրս կը վանէ զայն մարմնոյն մէջէն, որոյ գործածութիւնն ստուգապէս անվտանգ և անվնաս է և օգուտն ստոյգ, միայն թէ տրուած հրահանգին համեմատ գործածուի։ Կը ծախուի Մինասեան և ընկերաց Ամերիկեան վաճառատան մէջ ի Ղալաթիա Կ. Պոլսոյ։

22

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒԱՒՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՅՆ ԵՒՐՈՊ. ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐՕԹԷԼԼԻ ԿՈԼՏԷՆՊԵՐԿ

Առեւտրական Անուան Ներքեւ

Այս վաճառատուն իր յանձնարարուի հաստատութեամբ և ամէն մրցման կրնայ գիմադրել իր կերպասներուն բոլոր յատկութեամբը. պատրաստութեան անկնհութեամբը, ինչպէս նաև հանդերձին գեղեցիկ կարուածքովը։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՑՔ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնէլի քով Թիւ 2. եւ Քարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂՔ

Հալէպ	Փիլիպէ	Քիոս	Տրիպոլիս (Սուրիական)
Քավալլա	Բօր-Սայիտ	Թարսուս	Եաֆա
Ռուսճուք	Սելանիկ	Ատանա	Աքքա
Զմիւռնիա	Սամսոն	Պէյրութ	Աղեքսանդրիա
Վառնա	Մերսին	Դամասկոս	Գահիրէ եւն. եւն.
Պուրկաս			

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՒ ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ԱՅՍ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Գող մը պէս որ գիշեր ատեն գնաց կը կողոպտէ, այդ հիւանդութիւն մեր վրայ կը յարձակի գաղտագողի։ Անկեց տառապողները ցաւեր կը զգան իրենց կուրծքին ու կողերուն, և երբեմն նոյն իսկ իրենց կռնակին մէջ։ Ջանձրոյթ կը զգան և ննջելու պէտք մը, բերանը դառնահամ կ'ըլլայ մանաւանդ առտուն, Ակռաներուն վրայ կ'ատկէն տեսակ մը թանձր լորձունքով. Ախորժակը բաց չըլլար. Հիւանդն իւր ստամոքսին վրայ մեծ ծանրութիւն մը կը զգայ, և երբեմն ստամոքսին խոռոչներուն մէջ ալ տկարութեան ազդում մը և անյագ պարապութիւն մը, ժամանակէ մը ետք չոր հազ մը կը սկսի որուն հետ սակայն, մէկ քանի ամէն կանաչագոյն թուք մը կուգայ։ Հիւանդն անդուլ խոնջութիւն մը կը զգայ և ի զուր քունն օգնութեան կը կոչէ, որ ոչ մէկ ամոքում կը շնորհէ նմա։ Յետոյ հիւանդը կ'ըլլայ ջղային, զայրացկոտ և թախծալից, և ամէն բան դէմ կերեւի իրեն։ Երբ յանկարծ ոտք ելնէ, տեսակ մը ցնորում կը զգայ։ Փորկապութիւն կունենայ, ատեն ատեն մորթը չոր եւ տաք կ'ըլլայ, եւ արիւնն՝ թանձր ու անշարժ, աչաց սպիտակուցը գեղնորակ գոյն մը կ'առնու, քիչ եւ գժուարաւ կը միզէ։ Հիւանդը շատ անգամ կ'արտաքսէ կերած կերակուրները դուրս տալ։ Ականջները բ'երնին մէջ երբեմն գան, երբեմն քաղցր համ մը կը զգեն, և շատ անգամ անոնց կը հետեւի սրտի բաբախում։ Հիւանդին տեսողութիւնը կը տկարանայ, եւ աչաց առջեւ միշտ բիծեր կը տեսնէ, մեծ յոգնութիւն եւ տկարութիւն կը զգայ։ Բոլոր այս ախտանշանք հետզհետէ կը յայտնուին։ Կ'ըսուի թէ ժողովրդեան երեք չորրորդ մասը կը տառապի այդ ախտով այս կամ այն ձեւին տակ։ Բժիշկները շատ անգամ կը խաբուին այս ախտին բնութեանը վրայ։ Ոմանք կը դարմանեն զայն իբր լեարդի հիւանդութիւն մը, այլք՝ իբր գժուարամարսութիւն, եւ վերջապէս ոմանք ալ իբր փայծաղնացաւ, եւն, բայց իրենց դարմաններէն մին յաջողութիւն գտած է։ Եւ սակայն հնարուած է «Fxtract of Roots» կամ Մեռ Անկելի բուժիչ օշարակն, որ ամէն հիւանդութիւն կը բժշկէ։

Անմարսողութիւնն յոյժ ծանր հիւանդութիւն մըն է, որով կը տառապի ընկերութեան մէկ բազմաթիւ դասակարգն եւ որմէ յառաջ կ'ուգան աղէտալի հետեւանքներ, եթէ անմիջական դարման․․ 7 գործ չի դրուին։ Անկըլի օշարակն ազդեցիկ դեղ մըն է, ամենէն գժուարին պարագայներու մէջ իսկ Հրապարակին վրայ ելած բազմաթիւ կեղծերէն զգուշանալու համար դիմել Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ միակ գործակալին

ԷՏՄՈՆ ՔԱՌՈՒԱՆԱ · 2214

Անգլիական ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա, պահականոցին քով, կայսրան Թրամուէյէն, 95 և 97

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՔԵՆԱԿԱՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՍԷՔ ԵՂԲԱՐՑ, ՏԱՐՄՇԹԱՏ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ · ՋԱՂԱՑՔՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆ · Կը հաստատուին ցորեն և հանգային նիւթեր աղալու յատուկ ջաղացքներ, Բրինձ կեղեւելու գործիքներ. Գարի փեճեկող և մաքրող աղօրիք. Ակոսող մեքենայք · ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՅՔ · Քլանով մը և բաղադրեալ դրութեան համեմատ յոյժ նուազ շոգի սպառելու երաշխաւորութեամբ։ Կիսաչոր մամուլք, արուեստական երկաթուղիք. · ՅՈՐԵՆԻ ՇՏԵՄԱՐԱՆՔ · ՋՐՀԱՆՔ

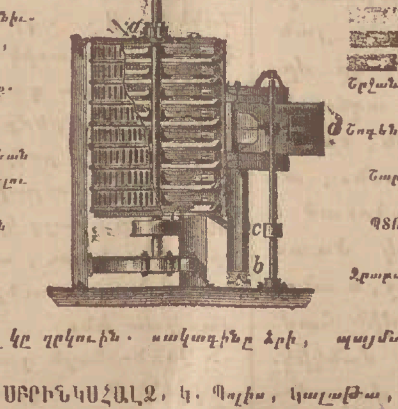

ՓՈԽԱՆՑՄՈՒՆՔ · Ըստ գերմանական կամ ամերիկեան դրութեան (Սիլէր)։ · ԱՂԻՒՍԱՐԱՆԻ ՋԵՏԵՂՄՈՒՆՔ · Աղիւսարանք կը հաստատուին Շրջանաձեւ փուռ համար երկաթեղէնք. Աղիւսօրանի մեքենայք. Շոգենաւերէն ապրանք պարպող վերամբարձ մեքենայք. Շարժուն վերամբարձք, փոխադրիչ մեքենայք. · ՊՏՈՒՏԱԿԱՁԵՒՔ ԵՒ ՋՐԱԲԱՇԽԱԿԱՆ ԱՆԻՒՔ · Ջրաբաշխական վերամբարձք, ջրաբաշխական շարժիչ մեքենայք։

Աշխարհի ամէն երկրաց մէջ կը ղրկուին. սակագինը ձրի, պայմաններն յոյժ գոհացուցիչ են եւ վճարմունք դիւրին։

Ընդհ. Ներկայացուցիչ Ժ. ՍԲՐԻՆԿՍՀԱԼՁ, Կ. Պոլիս, Կալաթա, Սելանիկ խան, 29.

ԿԵԱՆՔ, ԱՃՈՒՄՆ և ԳԵՂ ՄԱԶԵՐՈՒ.

ՄԷԼՐՈԶ

ՄԱԶԵՐՈՒ ՄԷԿ ՀԱՏԻԿ ՆՈՐՈԳԻՉ

Նրբապէս իրենց առջի թարմ գոյնին կը դարձնէ ճերմկած կամ գունաթափ մազերը. Կը դադրեցունէ անոնց թափելը. Կը մաքրէ գլուխը, կը վերջացունէ թեփը, ու մազերուն նոր կեանք, աճում, փայլ ու գեղեցկութիւն կու տայ։ Կը վաճառուի երկու չափով մեծ շիշերու մէջ։

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row). Նոյնպէս Փարիզ ու Նիւ Եօրք։

Մեծաքանակ վաճառում Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը Սէնի ճամի փողոց Թ. 18 և ի Ղալաթիա Եւրոպէք քալտըրըմ Խտոն Քարուանայի քով։

Փոքրաքանակ վաճառում ի Պոլիս Բ. և Հ. Քիւչիւքեան Եղբարց դեղարանը՝ կամուրջի դիմաց Թիւ 17, և ի Բերա Մեծ փողոց Թիւ 433, Իգլիտօրի անուշահոտութեանց վաճառատունը։

2218

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ · 6

1891 ՍԵՊՏ. 10 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ 18 ՀՈԿՏ

Վոսփորէն Իջնող շոգենաւեր

12— Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիք.
12— Եէնիմ. Մէզ. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Միրկ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
*12— Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ.
*12— Պէյգօզ Բաշլամ. Չուպզ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
*12 45 Բ. Ա. Գավազ Եէնիմ. Մէզզ. Պէօյիւքտ. Թարպ, Եէնիք. Միրկ. Բ. Հիսար. Պէպէք Արնավ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիք.
12 30 Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգ. Բաշլ. Չպզլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք, Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկճ. Պէշիք.
1 — Պէյգ. Բաշլամ. Եէնէք. Չպզլը. Գանլըճ. Պօյաճ. Բ. Ա Հիսար Գանտիլ. Արնավտ. Չէնկլք. Պէյլպ. Օրթ. Գզկճ. Խասկիւղար Պէշիք. Գապաթաշ
*1 — Գանտիլ. Վանիք. Չէնկլք Պէյլէրպ Գուզ. Պէշիքթ.
1 30 Եէնիմ. Մէսար. Պէօյիւքտ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշլամ. Չպզլը. Գնլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլպէյ. Գզկճ. Պէշիք.
2 — Եէնիմ. Մէսար. Պէօյք. Թարապ. Եէնիք. Խոթէն. Միրկն. Բ. Հիսար Պէպէք Արնվ. Գուրչ. Օրթք. Պէշիքթաշ.
3 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյ. Թարպ. Պէյգօզ Բաշլամ. Չուպզ. Գանլըճա Ա. Հիս. Գանտլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Խասկ.
3 20. Եէնիմ. Մէզզ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար. Պէպէք Արնվ. Գուրուչ. Օրթ. Պէշիքթաշ
4 — Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշլամ. Չուպ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Վանիք Չէնկ. Պէյլէր Գուզկ. Պէշիքթաշ
4 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Սթէնիա Միրկէօն Պօյաճք. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիքթաշ
5 45 Եէնիմ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար Պէպէք Արնավ. Գուրչ. Օրթաք. Գզկճ. Պէշիք.
6 45 Միրկ. Բ. Ա. Հիսար Գանտ. Արնավտ. Չնկլ. Պէյլպէյ. Օրթք. Գզկճ. Պէշիք. Խասկ.
7 — Եէնիմ. Մէզարպ, Պէօյիւք. Թարապ. Պէյգ Բաշլամ. Եէնիք. Միրկ. Գանլըճ. Բ. Ա. Հիսար Գանտիլ. Արնավ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիք. Խասկ.
7 45 Ա. Բ. Գավ. Եէնիմ. Մէզզ. Պէյիւք. Թարպ. Եէնիք. Միրկէօն Բ. Հիսար Պէպէք. Արնվ. Օրթաք. Պէշիկ.
8 15 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Պէյգօզ Բաշլամ. Չուպզ. Գանլ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Խասկ.
9 20 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարպ. Եէնիք. Սթէնիա Պօյաճ. Բ. Հիսար. Արնվ. Գուրչ. Օրթաք Պէշիկ
10 15 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյք. Թարապ. Եէնիք. Միրկ. Բ Հիսար Պէպէք Արնավ. Օրթ. Պէշ.
10 45 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք. Թարպ. Եէնիք. Պօյաճ. Բ. Հիսար Արնվ. Գուրչում Օրթաք. Պէշիք.
10 40 Եէնիմ. Մէսարպ. Պէօյիւք Թարպ. Պէյգօզ Բաշլամ. Չպզլը. Գանլճ. Ա. Հիսար Գնտլ. Չէնկլը. Պէյլէրպ, Գզկճ. Խասկ.

* Այս երթեւեկութիւնք սեպտեմբեր 29 կիրակէ օրէն սկսեալ կէս ժամ վերջը պիտի կատարուին։

Կամուրջէն Ելնող շոգենաւեր

**1 — Պէշիք. Օ Թաք. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկն. Եէնիք Թարպ. Պէօյք. Մէսարպ. Եէնիմ.
1 40 Պէշիք. Օրթ. Գուրչ. Արնվ. Բ. Հիսար. Պօյճ. Եէնիկ. Թարպ. Պէօյք. Մէզզ. Եէնիմ.
1 45 Խասկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկլք. Վանիք. Գանտլ. Ա. Հիսար Գանլճ. Չուպուգլը Բաշլամ. Պէյգօզ, Թարպ. Պէօյքտ. Մէզրպ. Եէնիմահալլէ
2 35 Պէշիք. Օրթաք. Արնվա. Պէպէք. Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք, Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 5 Գապաթ. Խասկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկէլք. Արնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշլամ. Պէյգ. Թարպ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 15 Պէշիքթ. Օրթաք Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկէօն Եէնիքէօյ Թարապ. Պէօյքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
3 30 Խասկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Չուպզ. Բաշլամաճնք Պէյգօզ Թարպ. Պէօյք. Մէզզ. Եէնիմ.
4 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար. Պօյաճք. Սթէնիա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
4 45 Խասկ. Պէշիք. Գզկճ. Օրթաք. Պէյլէրպէյ Չէնկլք. Արնվտ. Գանտլ. Ա. Բ. Հիսարը Գանլըճ. Չպզլ. Միրկէօն
5 5 Խասկ. Պէշիք. Օրթ. Գուր. Արնվ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզզ. Եէնիմ. Բ. Ա. Գավազ
6 — Գապաթ. Խասկ. Պէշիք. Գուզկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Ա. Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Պէյգօզ Թարպ. Պէօյ. Մէզարպ. Եէնիմ.
7 15 Պէշիք. Խասկ. Գուզկճ. Օրթաք. Պէյլէր. Չէնկէլ. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար Պօյաճ. Գանլըճա Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզզ. Եէնիմ.
8 30 Պէշիքթաշ Օրթ. Արնվտ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզզ. Ենիմ.
9 15 Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Բ. Հիսար Պօյաճ. Եէնիք. Պէյգօզ. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմ.
9 35 Պէշիք. Խասկ. Գուզկ. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյ Չէնկէլք. Արնավ. Գանտլ. Ա. Բ. Հիսարը Գանլըճ. Միրկ. Եէնիք. Բաշլամ. Պէյգօզ
10 15 Պէշիքթաշ, Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Պօյաճ. Միրկէօն Սթէնիա Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզարպ. Եէնիմ.
10 5 Գապ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վան. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլըճ. Չուպուգլը Բաշլամ. Պէյգ. Թար. Մէզ. Բ. և Ա. Գավազ.
11 20 Պէշիքթ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք Բ. Հիսար Միրկ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյք. Մէզզ. Եէնիմ.
11 10 Խասկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք. Գանտլ. Ա. Հիսար Գանլըճա Չուպզ. Բաշլ. Պէյգօզ
11 30 Պէշիք. Գուզկ. Օրթ. Պէյլէր. Չէնկ. Վանիք.
12 — Պէշիք. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Պէպէք.

** Այս երթեւեկութիւն սեպտեմբեր 29 կիրակէ օրէն սկսեալ չպիտի կատարուի։

ԼՈՒՆԻՕՆ L'UNION

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ — ՀԻՄՆԵԱԼ 1828ԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

Հաստատեալ ի Փարիզ, իւր կեդրոնավայրն, Պանք փողոց, 15

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ — ՀԻՄՆԵԱԼ 1829ԻՆ

Հրդեհի ճիւղ	
Դրամագլուխը	Փր. 10,000,000
Պահեստի դրամ	» 6,700,000
Գանձելի ապահովագին (Բաժ)	» 63,770,000
1890ի հասոյթք	» 15,000,000
Հրդեհի վնասուց վճարուած	» 160,570,000

Պ. Պ.
Ա. Տ'ԷՅՇԹԱԼ, ․․․ երեսփոխան, Նախկին փոխ՝ Ֆրանսական Պանքայի, Նախագահ Ֆրանսայի Հարաւային երկաթուղեաց ընկերութեան, ՆԱԽԱԳԱՀ
Ս. ՄԱԼԷ, Մալէ եղբարց Դրամատունէն, Նախագահ «Բարի-Լիոն-Մէտիթէռանէ» եր կաթուղեաց ընկերութեան, Նախագահ Օսմ. Կայս. Պանքայի, ԴԵՐ-ՆԱԽԱԳԱՀ ԻՒՆԻՕՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ.
Թ. ՕՏԷՆԻՒ, Նախկին դրամատէր, Նախագահ Վիէյյ Մոնթանեի և Էքինաքի ածխահանաց ընկերութեան.
Ս. ՀԻՒՐՍԷԼ, Նախագահ Մէլիւզինէ Ծովային Ապահովագրական ընկերութեան.

Պ. Պ.
Ս. ՃԷՅՄԸՆ, Հօթինկէր և Ընկ. դրամատեարց տունէն,
Ֆ. ՄԻՇՕ, Նախկին Նախագահ Սէնի Առեւտրական Դատարանին, փոխ՝ Ֆրանսական Պանքայի, փոխ՝ Ֆրանսայի Հիւսիսային երկաթուղւոյն,
Հ. ՄԻՐԱՊՕ, Միրապօ Բարար, Բիւրար և Ընկ. դրամատեարց տունէն,
Ա. ԹԻՒՐՆԷՅՍԸՆ, Լեհոի երկաթուղեաց Ընկերութեան փոխ.
Ա. ՎԻՐՆ, Վէրն և Ընկ. դրամատեարց տունէն, փոխ՝ Ֆրանսական պանքայի, տեսուչ Ֆրանսայի Հիւսիսային երկաթուղեաց ընկերութեան, փոխ՝ Օսմ. պանքային.

ՀՐԴԵՀԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ: Պ. Պ. ՇԱՌԼԸ ՌՕՊԸՐ. Նախկին պետական խորհրդական, ՏՆՕՐԷՆ · Պօլ Ժ. ՍԸՌՒԶ, Նախկին ելմտական քննիչ, ԴԵՐ-ՏՆՕՐԷՆ

ԿԵՆԱՑ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ: Պ. Պ. ԱԼՊԵՐ ՖՈՒ, Տնօրէն · ԷՕԺԷՆ ԼԸ ՍԷՆ, Դեր-Տնօրէն

Կենաց ճիւղ	
Դրամագլուխը	Փր. 10,000,000
Պահեստի դրամ.	» 93,8
Կենաց համար վճարուած	» 59,000,000
Ապահովագրեալ գումարը	» 243,580,000

Ընկերութեան դրամատեարք ի Կ. Պոլիս. ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէնն Կ. Պոլսոյ, ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ, Կալաթա, Մահմուտիէ փողոց, Քամոնտօ Պանգայի դիմաց, Երամեան խան, Թիւ 2